

CRONICA

SĂPTĂMINAL POLITIC-SOCIAL-CULTURAL • ANUL VI • Nr. 6 (261) • SÎMBĂTĂ 6 II 1971 • 12 PAGINI 1 LEU

UMANISMUL ȘI DINAMICA VALORILOR

Se știe că, în concepția lui Karl Marx, comunismul reprezintă umanismul în expresia lui desăvârșită. Este, de aceea, firesc ca astăzi, din perspectiva împlinirii cincinalului 1966—1970, când poporul român urcă an de an treptele solide ale dezvoltării multilaterale ale socialismului, pregătind premisele trecerii la comunism, probleme legate de conceptul de umanism să fie în centrul preocupărilor teoretice și practice ale Partidului Comunist Român.

Bilanțul rodnic cu care oamenii muncii din țara noastră au încheiat un cincinal, pășind cu elan în următorul, constituie o confirmare strălucită a politicii științifice, profund realiste, a partidului nostru, de făurire și dezvoltare a noului orinduri, de creștere continuă a potențialului economic al patriei, de sporire a avuției materiale și spirituale a societății noastre. Avînd drept țel ridicarea sistematică a bunăstării poporului, dezvoltarea multilaterală a tuturor membrilor societății, orinduirea noastră socialistă își creează instituții și legi care înnoiesc ființa omenească, statornicindu-i libertatea de manifestare deplină a demnității.

Pe măsură ce socialismul își desăvârșește menirea, înfăptuindu-se un raport calitativ superior între partid și popor, între colectivitate și persoană, umanismul capătă, în spiritul adevăratei demnități, noi și profunde valențe. Manifestîndu-se ca un umanism în acțiune, orinduirea socialistă creează condițiile obiective și criteriile de selecționare a valorilor care permit oamenilor muncii să ocupe, în contextul social, locul potrivit adevăratelor lor aptitudini și calități.

La această tendință generală a efortului pentru realizarea valorilor puse în slujba împlinirii omului ca om, pe linia dezvoltării ascendente a societății, se referă tovarășul Nicolae Ceaușescu, atunci cînd afirmă: „Este știut că telurile pe care și le propune socialismul au un conținut profund uman, asigură omului posibilitatea de a-și dezvolta multilateral personalitatea, de a participa activ în toată plenitudinea forțelor și capacităților sale la progresul general al noii orinduirii și de a beneficia, pe măsura aportului său, de o retribuție care să-i creeze condiții de viață demne și civilizate”.

Iată o sinteză admirabilă a semnificației profunde or prefațeri pe care le trăim, prefațeri elocvent ilustrate de rezultatele cincinalului recent încheiat.

Privite, analizate atît în retrospectiva celor cinci decenii de luptă și creație ale partidului, cît și în dinamica actuală a societății românești, dinamică dimensionîndu-se la confluența dintre realizările cincinalului trecut și perspectivele noului cincinal aceste transformări structurale ne oferă viziunea unitară a orinduirii noastre socialiste care a dat viață unui nou sistem de valori, înțemeiat pe justiția socială, integritatea etică a omului devenit stăpîn și făuritor al propriului său destin. În ordinea acestor realități, umanismul socialist înseamnă cea mai amplă perspectivă asupra omului care a fost deschisă vreodată.

Umanismul este azi o noțiune căreia socialismul îi restituie un conținut mai profund, legat nu numai de reactivarea pe planul meditației filozofice a preocupărilor pentru destinele omului. În numele unor idealuri nobile, ci mai ales de afirmare a unui nou progres în planul civilizației materiale și spirituale, în care viața omului, fericirea lui, se conturează ca o problemă importantă a practicii sociale, ca o condiție esențială a dezvoltării multilaterale a întregii societăți.

Pe temelia traică a relațiilor de producție socialiste, omul își capătă, pentru prima oară în istorie, certitudinea forței sale de constructor activ și conștient al unei noi societăți. Realismul și concepția de largă perspectivă care caracterizează politica economică a partidului și statului, echilibrul și stabilitatea economiei noastre, elanul și convingerea cu care fiecare om al muncii participă la realizarea ansamblului de prevederi ale noului cincinal și ale planului de perspectivă, ne oferă certitudinea forței omului liber, a capacității sale de a fi stăpîn pe clipa prezentă și pe întreg viitorul. Să fie stăpîn pe timp înseamnă să fie stăpîn al vieții.

Socialismul a eliberat pe lucrătorul manual și intelectual de înstrăinarea față de procesul muncii care ducea la dezumanizarea, la subordonarea individului față de interesele clasei dominante și la limitarea posibilităților sale de afirmare.

Proprietatea socialistă asupra mijloacelor de producție a înlăturat principalul obstacol ce-i îngreua omului desfășurarea liberă și deplină a personalității sale, a generat procesul istoric al umanizării, al desăvîrșirii existenței umane. Omul a devenit — ca revoluționar, al desăvîrșirii existenței umane. Omul a devenit — ca revoluționar, al desăvîrșirii existenței umane. Omul a devenit — ca revoluționar, al desăvîrșirii existenței umane.

SAVEL DAVICU

(continuare în pag. 11-a)

IULIA HALAUCESCU :

„CITITORII”

O FALSĂ DILEMĂ: FIGURATIV-NONFIGURATIV

În actualul univers al valorilor artistice falsitatea vechii „dileme” — figurativ sau nonfigurativ — apare mai evidentă ca oricînd. Aceste calificative atribuite unei opere, neputînd avea prin ele însele vreo implicație valorică, ci numai din apartenența ei la o modalitate de exprimare artistică anume definite astfel prin tradiția discutiilor estetice. Într-un sens acesta tradițional, „restrîns” al figurativului și nonfigurativului și accepțiile lor de categorii estetice generale nu există, desigur, nici o contradicție, orice operă (figurativă sau nonfigurativă) incluzînd în ea atît elemente figurative cît și nonfigurative în raport cu punctul de vedere din care sîntem interesați s-o apreciem (cel al încadrării într-o orientare artistică oarecare, cel al raportării la realitatea artistică sau umană în general, cel al modului în care își exprimă propriile semnificații etc.).

Dacă „polemica” figurativ sau nonfigurativ a fost întotdeauna „depășită” din punct de vedere logic și estetic, în realitatea relațiilor artistice ea își păstrează, încă, actualitatea, pretinzînd o serie de precizări și reevaluări ale implicațiilor sale. Mulți artiști fără

talent mai nutresc amăgitoare iluzii de avangardă și modernitate prin simplul fapt al etichetării operii lor drept „nonfigurativiste”. După cum o parte din public se opreste, încă, în fața „nonfigurativismului” ca în fața unei lumi de nepătruns. Evident, este însă faptul că adversarii „nonfigurativismului” pot fi descoperiți astăzi extrem de rar printre exegeții de drept ai fenomenului artistic, locul acestora luîndu-l astăzi unii nevinovați (din punct de vedere cultural), autori de scheciuri și texte umoristice.

Unul dintre „argumentele” prin care adeptii „figurativismului” au încercat să respingă dreptul la valoare artistică al operelor „nonfigurativiste” a fost cel al „realismului”, mai precis al lipsei de „realism” a acestora. „Realismul” nu poate fi propus însă drept o categorie estetică normativă, valorizatoare prin sine, atît datorită limitării lui istorice, culturale, geografice etc. cît și „impurității” manifestărilor „realismului”. În artă, fuziunilor sale cu viziuni și modalități de expresie artistică specifice altor orientări și curente artistice. (În literatură se vorbește pe bună dreptate despre un „realism fantastic” ce poate fi exemplificat prin proza sud-

americanilor Miguel Angels Asturias, Alejo Carpentier, Juan Rulfo, a italianului Dino Buzzati etc., iar în literatură noastră prin operele lui Panait Istrati, Sadoveanu, Fănuș Neagu etc.). Principalele caracteristici ale categoriei estetice a realismului pot fi considerate a fi: figurativismul formei, surprinderea semnificației centrale (de interes și accepție generală) a fenomenului de la care opera s-a „inspirat”, plecarea de la o ontologie artistică, de la o realitate existentă și semnificatoare prin ele însele.

Datorită „figurativismului” pe care îl presupune, categoria de realism are un grad de aplicabilitate restrîns în raport cu diversitatea expresiv-semnificativă a fenomenului artistic universal. Identificarea „realismului” cu „umanismul” (dimensiunea cea mai generală a valorii artistice și a tuturor valorilor posibile), este și ea fortuită, improprie unei aprecieri adecvate a artei. Dacă putem vorbi despre un fundament comun al capodoperelor artei universale acesta este reprezentat nu de un „realism fără margini”, ci de un „umanism fără margini”. Umanismul trebuie înțeles, aici, nu doar ca prezentă expozitivă în opera de artă a unor idei de

acest gen, ci în principal, ca prezentă valorică a operei însăși. În ipostaza sa de mătură a posibilităților de obiectivare creatoare a insului uman.

Considerarea unei leqături directe între valoarea artistică și realizarea figurativă a operei de artă, aprecierea acesteia din perspectiva identității sale simbolice cu motivele sale exterioare de inspirație a stat la baza concepției potrivit căreia arta ar tinde spre știință (Descartes, Leibniz, Hegel etc.) și de aici a nefundamentului „previziunii” a „dispariției artei” sau a „inutilității” sale în condițiile unei societăți viitoare de maximă emancipare științifică. (Este cunoscută, în acest sens, teoria hegeliană despre „moartea artei”, deși Hegel se referă, în realitate, nu la o dispariție istorică a artei, ci la o „moarte logică” a etapei artistice prin care, ontogenetic și filogenetic, trece cunoașterea omenească în drumul ei spre Adevăr). Istoria artei evidențiază faptul că idealul identității simbolice a imaginii artistice cu motivul ei real nu s-a putut înfăptui cu adevărat decît o dată cu apariția apa-

ADRIAN RADULESCU

(continuare în pag. 5-a)

În celelalte pagini :

Iosif Bomanescu, Mihai Ursachi

Versuri

(pag. 6,7)

Mihai Bragan

Spiritul critic

în cultura românească

(pag. 7)

Liviu Leonte

Cronica literară :

Adi Cusin—Umbră punților

(pag. 8)

Ștefan Oprescu

Profiluri regizorale românești

(pag. 4)

Al. Bobrescu

Scriitori contemporani :

Marin Sorescu

(pag. 9)

Val Gheorghiu

Crochiu : Atentat confortabil

(pag. 5)

LITERATURĂ ȘI PATRIOTISM

Printr-o scrisoare, un cititor care are „cunoștință de toate romanele bune din ultima vreme” — cum afirmă dînsul, îmi face observația că romanele mele sînt lipsite de sentimentul de patriotism, cu alte cuvinte, patriotismul nu este „vizibil și ar trebui să fie”.

Ca orice om, și scriitorul „poartă” în el ca o permanență sfîntă, acest mare sentiment, izvor de nemăpomenită forță și fantezie creatoare. Niciodată, la nici un popor, nici o forță, oricît de cumplit de distrugătoare a fost, n-a reușit să-l smulgă din suflet dragostea de patrie.

În literatură, ca în orice artă, orice valoare estetică, implică în ea și o valoare socială și, ca atare, patriotică. Multă vreme, niște critici de duzină, improvizați ai unor momente de cumpănă, au declarat sculpturile lui Brâncuși niște aberații abstracte. Dar am redescoperit, într-o lucrare, precum Coloana fără sfîrșit, adevărată esență de artă și de patriotism: Coloana a devenit astfel un simbol al nostru, al dinamismului acestei națiuni atît de viguroase în omenie și inteligență.

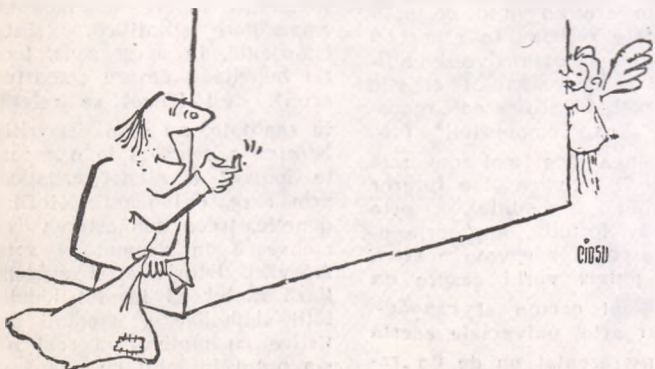
În cazul lui Dostoievski prin umanismul său, prin acel cumplit purgatoriu din care nu lipsește speranța că omul va deveni om. Literatura lui Dostoievski, tocmai pentru că este o mare valoare artistică, este o mîndrie pentru poporul său. Același lucru îl putem afirma referitor la Liviu Rebreanu, Lucian Blaga și alții alți scriitori care formează culmile literaturii noastre naționale.

Șigur, există, o parte din literatură structurată special pe acest sentiment, și literatura noastră are mari tradiții în această privință. Dar nu toți poeții pot fi un Coșbuc sau un Goga și asta nu înseamnă că poezia care nu intră în această sferă, care nu poate fi conturată vizibil în aceste limite, este apatritică. Nu mă refer la nu știu ce experimente sterile, la nu știu ce biblîi ale unor teosofi amatori și la nu știu ce curente incalcate ale unor amatori de concepte filozofice pe care nu le-au înțeles dar le-au amestecat în „poezie”.

Repet un fapt banal, arhicunoscut: aici, în literatură, talentul este hotărîtor! Poate cineva să ne facă observația, pe bună dreptate, că talentul, sub nu știu ce influențe nefaste, se poate degrada. Da, dar nimic nu va putea suplini lipsa de talent a unui scriitor, nici acest sfînt sentiment — patriotismul. Într-o oarecare conjunctură, unul lipsit de har poate deveni chiar centrul atenției, poate fi declarat scriitor și poet național, dar timpul repune mai repede sau mai tîrziu valorile și nonvalorile pe locurile ce li se cuvin. Oare nu avem exemple atît de convingătoare și atît de apropiate în timp, în istoria literaturii noastre?

Deci, stimate cititor, cu respectul față de dumneavoastră cel care ați citit toate romanele bune apărute în ultima vreme, și care le-ați enumerat, printre ele și pe-ale mele, îmi permit să vă amintesc cuvintele lui Heine: „Poți să-ți iubești patria, și să ajungi la optzeci de ani, și să nu fi știut niciodată că ai iubit-o...”. Cu alte cuvinte, există în noi toți această permanență sfîntă — dragostea de patrie — chiar dacă, cum vorbii de romanele respective, această permanență nu este la vedere. Acest „defect” — să-l numim așa după dumneavoastră, ține de specificul literaturii. Orice „literatură națională” — scria Eminescu — formează focarul spiritului național, unde decurg toate razele din toate direcțiile vieții spirituale, ea arată nivelul vieții publice spirituale. Ca toate părțile unor sceptici, și ale unor neliniștiți pentru destinele literaturii noastre contemporane, afirm că avem, că am început să avem o asemenea literatură pe măsura timpului pe care îl parcurge țara, poporul nostru, și că urmașii vor găsi în ea valori cu care să se mîndrească. În acest sens înțeleg patriotismul literaturii noastre.

CORNELIU ȘTEFANACHE

desen de CONST. CIOȘU

PREMIUL HERDER

Zaharia Stancu vine să intru-gască lista scriitorilor români distinși cu Premiul Herder, listă deschisă de Tudor Arghezi. E a cîștigat-o, prin autorul lui Decușul, literaturii noastre contemporane, tot mai cunoscut și mai pretutind peste hotare.

Însă traducerea numeroaselor cărți ale lui Zaharia Stancu, la principalele limbi ale lumii confirmă audiența și interesul de care se bucură azi opera sa. De pildă, sub titlul „Une allegorie de la persécution”, Françoise Wagner recenziată în pagina literară a ziarului „Le Monde” romanul „Scrisoarea de sfîrșit” a lui Stancu, în limba franceză („La tribu” — Ed. Albin Michel) încheind:

„Diacolo de fresca folclorică, punctată de scene pitorești spectaculoase, Stancu demistifică cu vigoare absurditatea ritualului, transformă sângele și plîsul pentru viață și o ferească deschisă spre speranță.”

Premiul Herder este o onoare și o recunoaștere academică și o înălțare în altele a valorii literare noastre considerate la nivel european.

TEATRUL NAȚIONAL DIN TIMIȘOARA

În cadrul unor festivități aniversare (un sfert de veac de înființare) al Teatrului Național „Mihai Eminescu” din Timișoara, s-a organizat o sesiune de discuții pe tema „Gestiunea economică și problemele conducerii științifice la nivel microeconomic (întreprindere, centrul industrial)”, organizată de Comitetul Județean de partid Iași, care, sub conducerea conf. univ. Petre Măcomete, secretar al Comitetului Județean de partid, a reunit în sala senatului Univ. „Al. I. Cuza”, cadre didactice din învățământul superior, cercetători științifici, cadre de conducere din întreprinderi și organizații economice din județul Iași, precum și alți specialiști. Participanții la dezbateri s-au referit la unele aspecte de mare actualitate ale temei, insistînd asupra problemei definirii conceptului de gestiune economică, chestiune care, prin complexitatea ei, rămîne deschisă, cit și asupra unor elemente de ordin concret care, dincolo de fundamentarea teoretică a gestiunii economice, privesc formele de organizare și desfășurare a acesteia, chestiune și ea, de asemenea, insuficient elucidată pînă în prezent, întrucît la timp ce unele întreprinderi sînt organizate în cadrul centrelor după principiul gestiunii economice proprii, altele funcționează după principiul gestiunii intermedii, iar în ce privește deosebirile dintre gestiunea economică proprie a centrului industrial și a întreprinderilor subordonate, acestea nu sînt încă precizate, clar delimitate.

La același timp, discuțiile au ridicat aspecte referitoare la implicățiile acestei categorii economice în plan sociologic, psihologic, matematic, cibernetic etc., toate în strînsă legătură cu problema conducerii științifice la nivelul economiei. Privit în ansamblu, dezbaterile științifice organizate la Iași a constituit un schimb fructuos de experiențe și un plus de interes în aprofundarea unei probleme care, avîndu-l în vedere semnificația deosebită, ar putea constitui și o temă de dialog la nivelul național.

GESTIUNEA ECONOMICĂ-DEZBATERE ȘTIINȚIFICĂ

În contextul general de largă confruntare a ideilor, care caracterizează activitatea de cercetare din

MOMENT

țara noastră, a devenit un fapt firesc luarea în discuție, periodic, a unor dintre cele mai de seamă chestiuni de ordin teoretic, ideologic, precum și a unor probleme privind organizarea și conducerea activității în diferite domenii de muncă, dialog deschis al opiniilor menite să contribuie la perfecționarea diverselor aspecte ale vieții sociale și la realizarea unei ample participări a oamenilor pe linia actor de decizie socială. În perspectiva unui asemenea obiectiv s-a înscris și rezoluția din 10 ianuarie 1971) dezbateri științifice axate pe tema „Gestiunea economică și problemele conducerii științifice la nivel microeconomic (întreprindere, centrul industrial)”, organizată de Comitetul Județean de partid Iași, care, sub conducerea conf. univ. Petre Măcomete, secretar al Comitetului Județean de partid, a reunit în sala senatului Univ. „Al. I. Cuza”, cadre didactice din învățământul superior, cercetători științifici, cadre de conducere din întreprinderi și organizații economice din județul Iași, precum și alți specialiști.

În această primă săptămînă a lui februarie, decretată acum 11 ani drept „Luna cărții la sate”. Era adică o lună a ofensivelor intelectuale de răspîndire a culturii prin tipar în mediul sătesc, cînd oamenii ogoarelor erau invitați prin diferite mijloace să-și apropie cartea.

CARTEA LA SATE

Ne aflăm în prima săptămînă a lui februarie, decretată acum 11 ani drept „Luna cărții la sate”. Era adică o lună a ofensivelor intelectuale de răspîndire a culturii prin tipar în mediul sătesc, cînd oamenii ogoarelor erau invitați prin diferite mijloace să-și apropie cartea.

Dar an de an, situația a evoluat, satul românesc trăind o prefacere de adînc semnificații, astfel că și scopul urmărit din această lună a devenit astăzi altul. Ca toate marile manifestații ale lui 1971, luna cărții la sate e dedicată celei de a 50 aniversări a Partidului Comunist Român. Și, întrucît, astăzi satul începe a-și pune probleme legate de îndrumarea lecturării și de pretuirea cărții pe categorii de preferințe. În această primă săptămînă au existat la o acțiune de popularizare a cărții social-politice. Numeroase comitete locale și expoziții organizate la cîminele culturale au urmărit familiarizarea lectorilor cu ultimele lucrări din acest domeniu. În asemenea condiții va fi preînțîțită o săptămînă a cărții pentru tineret și alta a cărții beletristice, modul cum e recepționată această acțiune dovedind că satul românesc contemporan „crește” și pe coordonate spirituale.

G. CĂLINESCU: NOTA I

De necrezut, și totuși adevărat. La o anchetă a revistei „Arges” (decembrie 1970) referitoare la „cele mai bune 10 cărți ale deceniului” trecut, au răspuns 23 de scriitori români (critici, poeți, prozatori). (Nota I: au răspuns scriitorii, nu cititorii care au doar convingerile înțimpinateore cu literatura). Răspunsurile au fost evaluate critic în nota de la 1 la 16 (după numărul voturilor), stabilindu-se astfel ierarhia. Cîi de valabilă poate fi această se deduce și din faptul că G. Călinescu (autor — mai trebuie să amintim? al Scriinului Negru, roman apărut în 1960 — rămîne în alara clasamentului, primind un singur vot. Prin urmare din punctul de vedere al egalității anchetat, romanul (și autorul lui) primește nota 1. Nu mai insistăm asupra exactității citirei, pentru că ni se pare ridicol. Cîteva constatări generale se pot face, totuși. Mai întîi se dovedește și de data aceasta că încercările de ierarhizare în baza statisticilor rămîn iluzorii și inoperante cînd e vorba de judecări de valoare. În al doilea rînd, se poate observa ușor, că, dat fiind componența colectivului anchetat, răspunsurile nu sînt sincere. Ele sînt date în funcție de anumite conjuncturi (influențe la edituri, reviste, rubricile de critică etc.). Deci, morții, ca și absenții — „oni toujours tort”. Pare-se că nici-o dată contrarii prozatori, poeți, critici nu au respectat cu mare multă convingere îndemnul „anchetării”. Înțeleg de fiecare „la modul” său. Și cînd le alindesti că „anchetării”, revista „Familia” (nr. 1/1971) a hotărîit să nu se tase mai prejos organizînd și ea o anchetă... Totuși poate că lucrurile vor decurge aici ceva mai simplu pentru că, întrucît învîntămintele cavenite, întrebările adresate de revista orădeeană se referă numai la cărțile apărute în 1970.

ȘEZĂTORILE CRONICII

Vineri 29 ianuarie 1971, revista noastră a organizat, prin sprijinul Comitetului Județean pentru cultură și artă Neamț și al cenaclului „Căpitan Hogas”, o șezătoare literară la Piața Neamț. La manifestarea desfășurată în sala liceului „Petru Rareș”, au participat scriitorii Radu Cîrneac, Adi Cusin, Mircea Radu Iacoban, Ion Istrari, Aurel Leon, Liviu Leonie, George Lesnea, Ște-

EDITAREA CLASICILOR

Ioan Adam și Dana Tudor comentează în Scînteia (28 ianuarie 1971) situația reală a metodelor și criteriilor în editarea clasicii române, posibilitățile imediate ale unei mai bune difuzări a edițiilor critice de mare circulație. Ancheta întreprinsă la principalele edituri, la un an de la reorganizarea lor, duce la cîteva concluzii care nu trebuie neapărat în viitor: s-au editat scriitorii reprezentativi pentru cultura noastră în ediții și tiraje corespunzătoare, binevenite, dar s-a produs și o nejustificată înfrîngere ale unor volume (Grigore Alexandrescu, I. L. Caragiale, G. Coșbuc, Camil Petrescu ș.a.). Autorii arată limpede care este situația textelor de editat. Pe lângă succesele înregistrate editurile au vădit și „o insuficiență prezentă a unei viziuni întregitoare, existența unei orientări ce nu împlinește întotdeauna printr-o perspectivă larg desfășurată în timp, analiza temeiilor și în colectiv, cu participarea factorilor de răspundere din principalele edituri”. Editurile trebuie să se înfrunte atenția spre o modalitate mai eficientă, mai rapidă în tîrzieri clasice, iar programele de editare trebuie să fie respectate.

CĂRȚI „GREU VANDABILE”

Să ne fie lertat barbarismul din titlu, pe care-l folosim (preluîndu-l dintr-o anchetă a Tribunei — nr. 4/73) numai spre a sublinia că expresia reprezintă o invenție a librărilor și bibliotecarilor de ocazie. Ce poate însemna o carte „greu vandabilă”? Una care nu se epuizează într-o lună—două sau într-un sezon? Ne permitem să observăm că a confunda cartea cu orice altă marfă perisabilă, cu crenvursii sau cu lusele minii... (demodate?) înseamnă a jigni călătorimea atît creatorilor cît și cititorilor. Dintre un anume punct de vedere, o carte trebuie să fie greu vandabilă, adică tirajul să fie satisfăcător. Editurile nu îtipăresc doar publicații periodice: săptămîniare, lunare, trimestriale etc., ci volume pe care cititorii se cuvine să le adesească în librării un timp îndelungat, pînă la un an și mai bine, iar clasici — în permanență. De altfel, lista dată în Tribuna cu „cărți care nu se cîlesc” este departe de a fi concludentă. Sînt, între acestea, cărți bune ca volumele de poezii ale lui Teodor Balș sau Vlaicu Birna, proze de N. Jianu, Vicențiu Dănose ș. a. Problema care se pune, dintr-o părere noastră, în alară de selecția editorială care oricînd trebuie să fie exigentă, este aceea a difuzării cărții potrivit bibliotecilor publice în funcție de vizitatori (în cazul întreprinderilor) sau a librărilor din diverse orașe, cartiere, localități rurale. Această acțiune trebuie coroborată cu ideea că o carte se cuvine să-și aștepte mai mult timp cititorii în librării (în orice caz, mai mult timp decît publicarea de specialitate din romura sportului sau a gospodăriei), apoi cu obișnuința a lansă o carte, pînă în unitățile cele mai modeste, prin discuții, convorbiri cu autorii, serii de autoarare, terenii etc. În felul acesta, nu se va mai putea vorbi, sîntem încredințați, de cărți „greu vandabile”.

N. IRIMESCU

SPORT ȘI-O FANFARĂ CÎNTĂ...

Ani în șir, Roibescu a păstrorit oia neagră a Federației: echipa „Penicilina”. Drag diriguitorilor voleiului precum sarea la ochi, inimosul Roibescu a fost chemat la cirna echipei naționale în cel mai greu moment al ei: după catastrofa comportare de la Varna. Fapt interesant, Roibescu rămîne, în același timp, antrenorul „Penicilinei”. Curioși ce gîndește îndezirabilul Federației, devenit, între timp, omul Federației, l-am adresat cîteva întrebări în holul Hotelului „Ceahlău” din Piața Neamț.

- După eșecul răsunător de la Varna — ne-a spus Nicolae Roibescu — s-a căutat să se arunce toată vina pe spînzarea fetelor.
- Și nu era firesc?
- Eu spun că nu.
- Cum ați primit știrea numirii ca antrenor al echipei naționale?
- Hm... M-am gîndit că, fiind 5-6 fete de la „Penicilina” în selecționată, tot ar trebui să „le pierd” cîteva luni, în vară, cînd sînt chemate la lot. Acceptînd postul, îmi asiguram, de fapt, continuitatea lucrului cu „Penicilina”.
- Ce salariu îți oferă Federația, tovarășe Roibescu?
- Pardon. Am preferat să rămîn salariat al Fabricii de antibiotice din Iași. E mai... sănătos.
- S-a făcut, cu cîtiva vreme în urmă, mare tîmbălu pe marginea întimplărilor petrecute într-o nefericită deplasare a naționalei în R.F.G.
- Și, ca de obicei, s-a dat toată vina pe fete. Aflați că am fost cu echipa „Penicilina” exact în același oraș din R.F.G., am locuit în același hotel și m-am antrenat în aceeași sală. Ei bine, nu s-a înregistrat cel mai mărunț act de indisciplină.
- Credeți într-o redresare a voleiului feminin românesc?
- Așa cum cred că pămîntul se-nvrte.
- Cît timp aveți nevoie. În alte sporturi, noii antrenori cer 2-3-4 ani.

- Imi ajung lunile care au mai rămas pînă în septembrie. Sînt sigur că, de la „europene” ne vom întoarce cu o medalie. Există în lot o disciplină de muncă și un chef absolut remarcabile.

- La 10 februarie aveți, la Iași, un joc extrem de greu: cu „Dinamo” Moscova, în C.C.E. Ce gînduri are, de această dată antrenorul „Penicilinei”?

- Mda... După cum știți, „Dinamo” Moscova este de șase ori (consecutiv) campioană europeană, în formația ei joacă nu mai puțin de cinci titulare ale echipei naționale sovietice... Cu toate acestea, vîd un meci echitabil. La Iași, sigur, vom cîștiga. Ah, dacă nu primul, ci al doilea meci s-ar fi disputat la Iași...

- Ce părere aveți despre presa sportivă de specialitate?
- ... (tăcere prudentă și înțeleaptă).

- Cit credeți că veți mai rămîne la conducerea naționalei?
- Ei bine, aflați că am de gînd să schimb obiceiul.
- Care?
- Anul și antrenorul.
- Care a fost cea mai mare bucurie a antrenorului Roibescu?

- Noaptea aceea cu ploaie, cînd mii de ieșeni au așteptat, în gară, întoarcerea echipei campioane, „Penicilina”. Voi ține minte toată viața marșul triumfal cu care fanfara a întâmpinat sosirea rapidului 61...

- Ce șanse accorțați mai departe „Penicilinei”?
- Cel puțin 4-5 ani va continua să domine voleiul românesc.
- Și cînd vă mai așteptăm cu fanfara?
- Cine știe? Mecii de la Moscova e greu, cumplit de greu... Poate totuși...

M. R. I.

LIMBAJUL CIFRELOR

Cincinalul recent încheiat, privit din perspectiva celui în care am pășit, oferă prilejul unei fructuoase considerări a tabloului de ansamblu al îndeplinirilor noastre socialiste. Împliniri exprimate elocvent prin cifre a căror semnificație reliefează în mod pregnant capacitatea creatoare a poporului român, atașamentul lui fierbinte la cauza partidului, al cărui semicentenar îl omagiază prin biruințele repute.

În acest context, am solicitat unui număr de personalități ale vieții noastre social-economice un ciclu de interviuri pe tema majorelor sensuri ale bilanțului cincinalului 1966 — 1970.

Ing. MIHAI VĂTAVU,
directorul Uzinei Metalurgice Iași

Uzina metalurgică este una din puternicile unități economice ce au luat ființă în ultimii ani în orașul Iași, pe baza amplului program de dezvoltare a unor ramuri industriale stabilite de conducerea de partid și de stat.

După șapte ani de activitate intensă, se poate afirma fără nici o rezervă că acest colectiv de muncă a ajuns la întreg potențialul său valoric, ceea ce a permis ca an de an să obțină rezultate din cele mai bune.

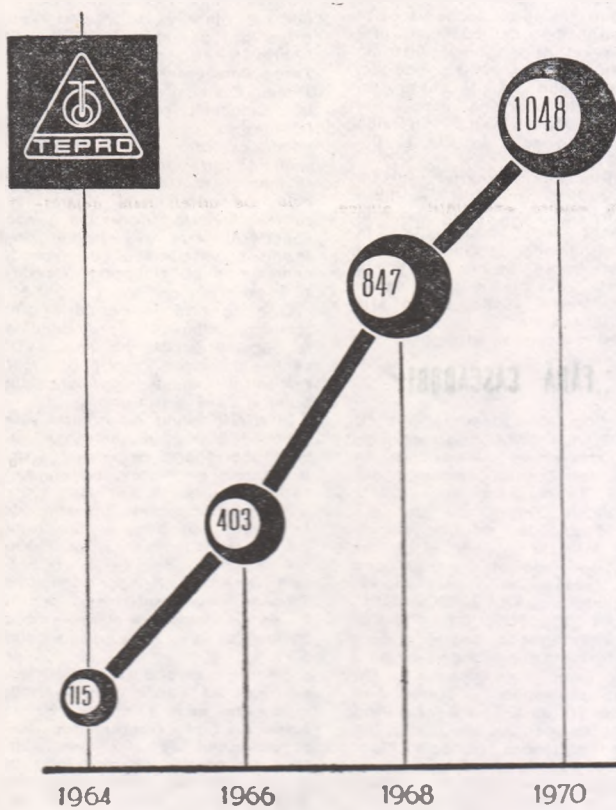
Mobilizarea tuturor muncitorilor, a cadrelor tehnice și economice din uzină în jurul sarcinilor ce ne-au stat în față, dăruirea acestora în transpunerea în fapte și realități a cifrelor înscrise zi de zi pe agenda noastră de lucru, au făcut ca în fiecare an să îndeplinim indicatorii de plan cu mult înainte de termen. În acest fel am putut raporta că sarcinile cincinalului ce l-am încheiat de curând au fost îndeplinite cu aproape 3 luni înainte de termen, dând economiei naționale în plus 24.000 tone țevi sudate, pentru ridicarea unor noi obiective industriale.

De la 55.000 tone țevi fabricate în 1964 — primul an de producție — am ajuns azi la peste 200.000 tone țevi și profile îndoită, iar până la sfârșitul actualului cincinal, producția uzinei va cunoaște o ascendență continuă, ajungând împreună cu noile capacități de producție la 550.000 tone țevi și profile.

În anii ce s-au scurs, ne-am preocupat nu numai de creșterea producției pe verticală, ci și satisfacerea într-o cât mai mare măsură a necesităților economiei naționale, reducerea importurilor și asimilarea produselor respective în țară. Mergând astfel pe o largă diversificare a producției, am ajuns azi la o gamă de produse ce numără 600 tipodimensiuni de țevi și 450 forme și dimensiuni de profile formate la rece.

În acest an avem în vedere asimilarea a noi produse pentru fabricarea unor noi tipuri de camioane și transformatori electrici, a unor electrofiltre etc.

ASIMILAREA DE PRODUSE ÎN ANII 1964-1970

Concomitent cu orientarea producției spre o gamă cât mai largă de bunuri ne-am îmbunătățit tehnologiile de fabricație și control, aliniind standardele de stat pentru produsele uzinei la cele cunoscute pe plan internațional, crescând nivelul tehnic și calitativ al producției, gradul de competitivitate al produselor noastre pe piețele externe.

Numai în anul 1970, am livrat pentru export 20% din producția de țevi și 10% din producția de profile, creându-se posibilități de creștere și mai mult a producției la export în viitor. Aria țărilor cu care simtem azi în relații de export a ajuns la 21, în majoritate țări cu tradiție în fabricarea țevilor ca R.F.G., Austria, Finlanda etc.

O preocupare tot mai accentuată a Comitetului de Direcție a fost aceea a ridicării la un nivel cât mai înalt, a eficienței economice a producției.

Reducerea cheltuielilor de producție, în special a consumului de metal, (care are o pondere de 85% în prețul de cost), creșterea volumului de beneficii, a rentabilității producției, buna gospodărire a mijloacelor circulante și accelerarea vitezei de circulație a acestora, redarea în circuitul economic a unor însemnate valori alocate de către stat, iată numai câteva din problemele ce le avem în permanentă în vedere la desfășurarea activității noastre.

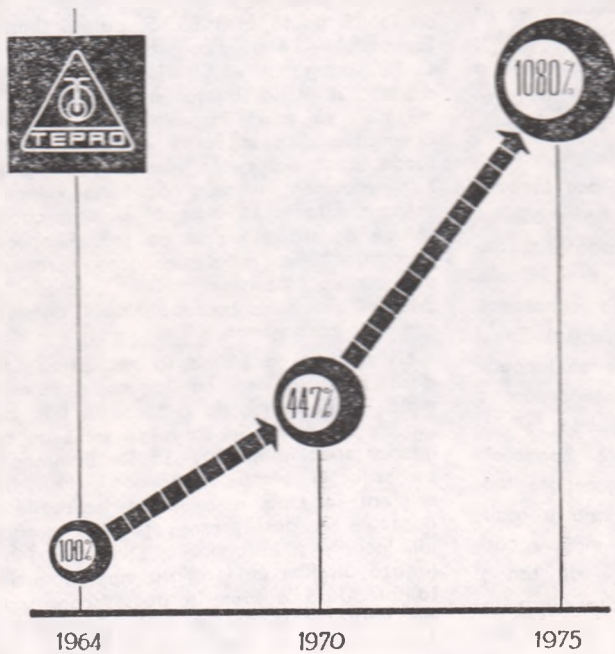
Noul cincinal pe care l-am început cu succes încă din primele zile ale lunii ianuarie, înseamnă o nouă etapă de dezvoltare a uzinei prin punerea în funcțiune a unor moderne linii tehnologice ce vor avea în vedere ultimele noutăți tehnice în fabricarea țevilor și a profilelor. Experiența cadrelor crescute în uzină își va spune cuvântul azi în pregătirea cu atenție a noii investiții, în preluarea din mers a noilor capacități de producție de către muncitorii calificați în uzină și în curs de calificare și, în final, atingerea mai rapidă a parametrilor înscrși în proiect pentru fiecare utilaj de producție.

Vom putea astfel ca, până la sfârșitul cincinalului, să producem o cantitate triplă de țevi sudate față de prezent, cu dimensiuni ce vor ajunge la 220mm față de 114 mm azi, și să dublăm producția de țevi zincate. Pe liniile de profile formate la rece din benzi laminate, vom executa profilele mai groase

și mai late, profile închise, cu grad crescut de complexitate, din diverse oțeluri, carbon și slab aliate, în scopul satisfacerii maxime a nevoilor economiei naționale și al reducerii consumului de metal, prin utilizarea noilor produse, suplă și economice.

Noul cincinal care azi se conturează și constituie o certitudine ne pune în față probleme destul de dificile. Sintem însă siguri că, fiind temeinic pregătiți și — preocupându-ne pentru rezolvarea sistematică a fiecărei probleme noi, vom putea să facem față altă sarcinilor curente de producție, cât și răspunderii încredințate de a tripla capacitățile

CREȘTEREA PRODUCȚIEI INDUSTRIALE ÎN ANII 1964-1975

de producție existente, de a gospodări cât mai rațional fondurile încredințate de stat, pentru obținerea producției maxime.

Bilanțul cincinalului recent încheiat este, în această direcție, și pentru noi, ca și pentru întreaga țară, cea mai deplind chezoșie.

Prof. dr. doc. MIHAI DUCA
rectorul I. M. F. Iași

Ultimul cincinal s-a încheiat cu succese importante în creșterea bunăstării materiale și culturale a celor ce muncesc, în ridicarea nivelului de civilizație al societății noastre socialiste. În acest context, sectorul ocrotirii sănătății prezintă un bilanț remarcabil, oglindit în ameliorarea principalilor indicatori ai stării de sănătate a populației și ai activității medico-sanitare.

Pentru traducerea în viață a obiectivelor privind îmbunătățirea sănătății publice, partidul și statul au depus eforturi deosebite pentru crearea unei baze materiale de un nivel corespunzător, alocându-se — din bugetul statului — sume din ce în ce mai importante. Cheltuielile pentru ocrotirea sănătății au sporit de la 5 miliarde în 1965, la aproape 7 miliarde la sfârșitul cincinalului, suma cheltuită pentru un locuitor ajungând astăzi la 350 lei. Construcțiile de noi unități spitalicești însumează o capacitate de 8.000 paturi noi; au fost date în funcțiune încă 31 policlinici, peste 12.000 locuri în creșe, 140 locuri de muncă în centre stomatologice. Corespunzător fondurilor alocate au fost dezvoltate și modernizate unele unități sanitare existente, s-a creat un vast sistem de asistență medicală, s-a dezvoltat și diversificat rețeaua de instituții medico-sanitare.

În scopul acordării unei asistențe medicale superioare și al creșterii accesibilității populației s-au introdus și extins noi forme organizatorice: spitalul unificat teritorial, dispensarul comasat, centrul de sănătate rural etc. Prin creșterea numărului de dispensare de circumscripție sanitară, s-a redus numărul de locuitori care revin unei circumscripții medico-sanitare. Numărul dispensarelor de circumscripție urbană și rurală a ajuns la 3.870, revenind în medie circa 5.100 locuitori pentru o circumscripție. Asistența medicală ambulatorie de specialitate se asigură astăzi prin 420 policlinici. O dezvoltare susținută au cunoscut-o unitățile medicale cu paturi. Dispunem astăzi de 160.000 paturi de asistență medicală, revenind 8 paturi la 1.000 locuitori. Asigurarea teritorială cu paturi de spital s-a echilibrat simțitor, prin dirijarea investițiilor spre județele care aveau un număr mai mic de unități spitalicești. Numărul medicilor a ajuns la 31.000 (ceea ce înseamnă 636 locuitori la un medic), față de 28.000 medici în 1965, iar numărul cadrelor medii a crescut, în ultimul cincinal, de la 78.000 la 90.000. În vederea obținerii unei asistențe medicale calificate, pregătirea profesională și ridicarea calificării cadrelor medicale după terminarea studiilor universitare este organizată printr-un sistem complex de lăminare a pregătirii individuale prin examene și concursuri, stagii în centrele metodologice și prin cursuri de specializare și perfecționare, secundară etc.

O realizare importantă în această perioadă a fost organizarea și dezvoltarea producției de medicamente care asigură astăzi un număr variat de produse farmaceutice. Populația este asigurată cu medicamente prin 1.700 farmacii și 400 puncte farmaceutice.

Un obiectiv principal al asistenței medicale în ultimii cinci ani l-a constituit asistența materno-infantilă. Pentru ocrotirea mamei și copilului s-a creat o importantă rețea de instituții de specialitate și s-a elaborat o legislație specială. S-au creat noi maternități și secții de obstetrică-ginecologie, precum și numeroase case de naștere în mediul rural. Pentru asistența mamei și copilului funcționează astăzi 17.000 paturi de obstetrică-ginecologie, față de aproape 10.000 în 1965, și 16.500 paturi în spitale de copii, față de 13.500 în anul 1965. A sporit de asemenea numărul locurilor în creșe care a aproape s-a dublat, ajungând la 26.000.

Creșterea ponderii populației vrăstnice și a prelungirii duratei de viață a oamenilor, ca și succesele obținute în profilaxia și combaterea bolilor infecto-contagioase (care au dus la eradicarea sau reducerea accentuată a morbidității prin unele boli ca: malarie, difteria, tetanosul, tifosul exantematic, poliomielița, tuberculoza), a adus în centrul preocupărilor problema prevenirii, depistării precoce și tratamentului complex al bolilor cronice: cardiovasculare, reumatice, boli de nutriție, boli neuropsihice etc. În această direcție, au fost eliberate și sînt în curs de desfășurare programe complexe medico-sociale de prevenire și combatere a acestor boli, cu largă răspîndire.

Este important de semnalat că s-au obținut reduceri importante în morbiditatea cu incapacitate de muncă din întreprinderi și instituții. Pentru asistența salariaților funcționează astăzi 70 de policlinici și 1000 dispensare medicale de întreprindere.

Dezvoltarea armonioasă fizică și intelectuală a populației reflectă de asemenea creșterea continuă a nivelului de trai material și cultural, precum și a nivelului stării de sănătate.

Dinamica fenomenelor demografice îmbracă în țara noastră astăzi aspecte deosebit de favorabile. Natalitatea și menținerea în viață a copiilor reprezintă un factor important pentru existența unui popor. În țara noastră, indicele de natalitate se menține între 20—22‰, ceea ce reprezintă un element favorabil. Sporul natural al populației, care definește perspectivele de dezvoltare a populației, ca urmare a măsurilor legislative și social-economice, se menține în jurul a 12‰, ceea ce reprezintă o dublare a numărului de locuitori în următorii 80 ani.

Un indicator sintetic important al stării de sănătate a populației este durata medie a vieții. Aceasta a depășit în prezent 68 ani, apropiindu-se de valorile cele mai ridicate înregistrate în lume.

La aceste importante succese, o contribuție hotărîtoare au exercitat-o creșterea continuă a bunăstării materiale și culturale a populației, largile acțiuni de asanare a factorilor de mediu, exprimate prin extinderea sistemelor de aprovizionare cu apă potabilă, a măsurilor de protecție igienico-sanitară a bazinelor naturale de apă, vasta acțiune de construcție și sistematizare a centrelor populate urbane și rurale, îmbunătățirea alimentației populației, ameliorarea condițiilor de desfășurare a proceselor de muncă.

Această activitate complexă a necesitat eforturi deose-

O Anii cincinalului recent încheiat au constituit o strălucită confirmare a contribuției aduse de către școala matematică din Iași la progresul științei românești. Acest lucru își găsește expresia în faptul că, în perioada respectivă, matematicienii ieșeni au abordat numeroase probleme din cele mai variate domenii de cercetare, care constituie preocupări majore actuale ale acestei discipline. Printre acestea se numără: studii ale unor structuri algebrice, mecanica solidului defavorabil, teoria calitativă a ecuațiilor diferențiale și integrale, teoria ecuațiilor cu derivate parțiale, cercetări operaționale, mașini de calcul etc.

Școala de geometrie diferențială — creată și îndrumată de ilustrul savant ieșean Alexandru Myller — și-a îndreptat, în ultimii ani, cercetările către teoria globală a spațiului cu conexiune, cu grup fundamental precum și a grupurilor Lie. La rândul lor, specialiștii de la catedra de algebră au întreprins studii laborioase asupra unor capitole din algebra modernă și teoria numerelor, au urmărit probleme legate de programarea matematică sau aplicații ale algebrei în cibernetică. Demnă de reținut, este și activitatea catedrei de analiză matematică, orientată în direcția unor studii privind aproximări diofantice, teoria măsurii și integrării și altele.

Preocupările matematicienilor ieșeni în cincinalul în care am pășit acum îmbracă două aspecte complementare. Pe de o parte, cercetarea fundamentală în domeniile enumerate mai sus, va continua tradiția științifică deja consolidată. Pe de altă parte, avînd experiența de început în ramuri ca: cercetări operaționale, mașinile de calcul, probabilități și statistica etc., o împetuioasă dezvoltare o va cunoaște direcția de cercetare aplicată. În legătură cu aceasta este de menționat începerea construcției centrului de calcul al universității noastre care, pe lângă rolul său didactic, îl va avea și pe acela de utilizare a tehnicii moderne de calcul în cercetarea științifică din cele mai variate domenii și nu numai în matematică.

La Institutul de chimie macromoleculară „Petru Poni” din Iași au fost înregistrate, în ultima vreme, o seamă de rezultate remarcabile în direcția rezolvării unor probleme pe care le ridică nevoile practice ale industriei.

Pe această linie se înscrie, de exemplu, sinteza unor compuși organo-metalici pentru obținerea polimerilor anorganici sau monomeri și polimeri cu termostabilitate ridicată. Este vorba apoi de studii privitoare la valorificarea celulozei din plante anuale și din diferite esențe de folioase precum și de studiile cu privire la polimeri și copolimeri pentru fibre sintetice, cauciucuri și adezivi cu diferite utilizări, la schimbători de ioni mult solicitați de industrie.

Marea majoritate a studiilor întreprinse de către cercetătorii acestui Institut figurează în cadrul contractelor economice încheiate cu diferite unități economice din țară.

bile din partea personalului medico-sanitar, care a prestat o activitate susținută, permanentă și plină de abnegație. Cercetarea științifică medicală, dirijată astăzi de Academia de Științe Medicale, prin cele 14 institute ale sale, își orientează activitatea spre rezolvarea principalelor probleme pe care le ridică practica ocrotirii sănătății.

Pe drumul trasat de directivele Congresului al X-lea al Partidului, noul plan cincinal deschide noi și largi perspective perfecționării activității de ocrotire a sănătății, ridicării pe o treaptă mai înaltă a nivelului stării de sănătate, concomitent cu progresele înregistrate de țara noastră pe drumul socialismului.

Pagină realizată de SERGIU TEODOROVICI

Vedere din Galați — Țiglina I.

Profiluri regizorale

LIVIU CIULEI ȘI VECINĂTATEA CAPODOPEREI

Cu Liviu Ciulei ne aflăm în fața primului regizor român de talie mondială (referindu-ne la cinematografie). Și când spunem aceasta, ne gândim nu atât la consacrarea sa ca atare prin Premiul de regie cucerit la Cannes (1965), cit la dimensiunile operei sale (mai ales ale „Pădurii spinzuraților”), la respirația ei atât de profundă și autentic românească, capabilă să arate și să impună lumii specificul școlii noastre naționale de film. Ne grăbim însă să ne exprimăm regretul că acest remarcabil artist se dedică atât de puțin cinematografului, lăsându-se cucerit, fermecat, subjugat de teatru unde — cum este cunoscut — se manifestă, de asemenea, ca o stea de prima mărime în multilaterală activitate de director, regizor, scenograf, actor.

Au trecut șapte ani de la „Pădurea spinzuraților” și Liviu Ciulei continuă să rămână credincios unei măturări pe care o făcea în 1964: „Vreau să fac teatru, mult teatru. Nu cred că voi mai face film”. Motivările sale sînt legate de specificul creației cinematografice: „...am niște îndoieli legate de natura artistică a filmului. Creează cu prea mare facilități atmosferă, speculează prea mult aspectul fizic în dauna ideilor, a luminii, a nuanțelor gesticii umane... Pe creator îl deranjează invazia tehnicității care se interpune între el și imaginea ce trebuie filmată și care diminuează fiurul inspirației, rupe continuitatea viziunii. Concluzia? „Cred că trebuie luptat împotriva brutalei infiltrări a mecanismelor în actul de creație propriu-zis”. Drept urmare, își vede de cealaltă mare dragoste, teatru, gândind poate că cinematograful rămîne pentru el un experiment de valoare secundară. Nu ni se pare totuși lipsit de interes să urmărim în ce a constat acest experiment și ce urmări a avut el în evoluția artistului și a cinematografului românesc.

Debutează în 1955 ca secund al lui Victor Iliu la „Moara cu noroc”. Doi ani mai târziu, abordează singur regia „Erupției”, iar peste alți doi ani realizează „Valurile Dunării”, ambele pelicule fiind succese certe, prefigurind izbînda din „Pădurea spinzuraților” (1964). De observat pauzele mari dintre o operă și alta, fapt ce demonstrează că regizorul fie că nu a dorit să se dedice unei activități cinematografice constante, fie că nu a avut scenarii care să-i satisfacă exigențele și să-i solicite interesul.

De altfel problema continuității pe platou a regizorilor noștri rămîne încă un deziderat pentru mulți dintre ei, în ciuda faptului că intreruperile mari, lipsa de exercițiu permanent „scot din mină” pe orice creator, fie el cineast, compozitor, pictor, etc.

Deși a lucrat cele trei filme la distanțe de timp relativ mari și deși aceste filme sînt foarte diferite ca tematică și ca stil (scenariile fiind scrise de fiecare dată de altcineva), Liviu Ciulei a reușit să-și contureze un foarte distinct profil de cineast, caracterizat printr-o filozofie unitară și personală, să creeze un univers coerent, populat de o lume puternic tensionată, încordată, aflată permanent în relații dramatice, angajată în conflicte profunde care vizează însăși existența sau integritatea morală a eroilor. Oamenii filmelor lui Ciulei ou a infrunta situații limită și sînt puși să se definească în raport cu probleme fundamentale ale existenței. Ciulei a spus mai de multe ori că a refuzat scenariile care nu i se potrivesc: era vorba, desigur, de lucrări care nu se inscriau în acest univers în care eroii au de ales între a fi și a nu fi, ou sarcina să hotărască fără întîrziere asupra propriei lor existențe, asupra propriei lor condiții morale. Prima sa operă, „Erupția”, dezbateri pasionată asupra demnității și rezistenței omului în fața greutăților și a aparentei inutilități, pledează pentru o atitudine fermă, care să valorifice substanța umană autentică. Omul e dator să reziste, să se opună lașității, să învingă disperarea. Descoperirea, în sfîrșit, a țiteiului, erupția lui nestăvilită pare un simbol al victoriei prin perseverență, dirzenie și tărie morală, al puterii de a nu fi acceptat înfrîngerea. Victoria situa în punctul culminant al evoluției lor destine dramatice, dar părea să rezolve înainte de toate o chestiune de existență individuală și abia în al doilea rînd una de interes colectiv.

Critica a avut rezerve serioase față de acest film. Unii au redus dezbaterile la opoziția flagrantă dintre asprimea șantiului (asprime a peisajului și a oamenilor) și eleganța unor medii mondene din Capitală, alterate de frivolitate și interese meschine. A căuta tensiunea dramatică a filmului numai în această opoziție și în conflictele care le poate naște ea, înseamnă a simplifica, a rămîne la suprafață și a ajunge — cum s-a și întîmplat — la concluzia greșită a desuetudinii filmului. Sigur, nu lipsește o anume artificialitate în construcția eroilor și în descrierea mediului, nu sînt evitate unele note forțate și demonstrativ dramatice, dar dimensiunile reale ale eroilor și densitatea atmosferei, nu sînt alterate de aceste neajunsuri. Tonul de dezbateri sociale se păstrează limpede și autentic, izvorînd dintr-o interioritate a faptelor și acțiunilor, a credințelor și îndoielilor ce străbat personajele. Sondajele regizorului (care a făcut substanțiale modificări și în scenariu) merg spre o realitate precis conturată al cărei miez e căutat cu pasiune, fără stridențe de ton și fără ostentații. A fost observată deja (Luilian Mereuță — „Cinema” 5/70 p. 12) tentația unei concepții documentariste, ple-

analizate — reflex al neorealismului —, de care se lasă cucerit regizorul cînd hotărâște să-și desfășoare acțiunea în peisajul uscat, cenușiu al sondelor. Dar el nu descrie peisajul, ci participă la convulsivitatea lui, îi integrează ingenios universuri umane, îl dinamizează și-l solicită în drama personajelor.

Prin aceste calități, care umbresc aproape în întregime deficiențele (scuzabile și prin condiția debutului), „Erupția” rămîne un film de referință, un film la care va trebui să revenim ori de cîte ori vom vorbi despre cinematograful românesc de actualitate. De altfel, ca și „Valurile Dunării”, al doilea film al lui Liviu Ciulei. Ambele dovedesc (sau, mai exact, prefigurează pentru „Pădurea spinzuraților”) nu numai o pătrunzătoare observație asupra marilor adevăruri ale vieții (adevăruri care, în filmele lui, sînt un fel de explozii concentrate), dar și o matură capacitate de a nara și de a construi cinematic pe mijloace originale, sigure și convingătoare, precum și o știință a ritmurilor, a organizării și dozării momentelor dramatice.

Ca și în „Erupția” — dar în condiții de altă natură — eroii din „Valurile Dunării”, mai ales, Mihai, comandantul de șlep, se află în fața unei situații hotărîtoare pentru verificarea autenticității substanței umane. Și, aici, opțiunea trebuie făcută fără întîrziere, și aici eroiul alege direcția cea mai dificilă a evoluției sale, dar cea mai nobilă, cea mai periculoasă, care conferă valoarea existenței. Eroiul principal se alătură, cu riscul vieții, unei cauze nobile, insurecția organizată și condusă de Partidul Comunist; în conștiința lui sî produce un salt spre înțelegerea semnificației momentului istoric trăit de poporul român.

Numărul mic de personaje (Mihai, Toma, Ana) i-a obligat pe scenaristi (Titus Popovici și Francisc Munteanu) la o concentrare a analizei asupra caracterelor, la

sondarea psihologiei complexe a eroilor și regizorul tocmai de aceasta a fost atras; el a accentuat analiza, ocîlind ilustrativismul facil propriu multora dintre filmele noastre. Eroi impun prin umanitatea lor deschisă, printr-o filozofie mai clară și mai densă decît în alte filme românești ale aceleiași epoci, printr-o fizionomie mai precis conturată, reprezentînd o etapă nouă în tipologia cinematografului de la noi.

Recunoașterea internațională a acestui film (Premiul I la Festivalul de la Karlovy-Vary) consacra un autor cu puternică personalitate, care însă va sta cinci ani departe de platoul de filmare, pînă la „Pădurea spinzuraților”.

Romanul lui Brebanu, punea în fața cineaștilor un material foarte complex, cu valențe cinematografice remarcabile și a avea pretenția — dată fiind valoarea și popularitatea lui — să servească drept punct de plecare și resursă pentru un film de înaltă tinută artistică. Și autorii filmului (scenariul — Titus Popovici, regia — Liviu Ciulei, imaginea — Ovidiu Gologan) s-au dovedit a fi la înălțimea așteptărilor. Ei au știut să pună în valoare, cu mijloace cinematografice moderne — cele mai profunde semnificații ale romanului, sensurile lui permanent umane, cu forță generalizatoare. Drama lui Apostol Bologa capătă putere de simbol; prin ea sînt demascate monstruozițiile și absurditatea războiului, prin ea se prăbușește miturile „datoriei” și „vitejiei” în care credeau tinerii ofițeri al armatei austro-ungare.

Liviu Ciulei a pornit la realizarea „Pădurii spinzuraților” cu ideea, clar exprimată de el însuși, de a face un film care „să fie românesc în spirit, să aibă un ritm interior specific nouă și să fie dominat de un caracter plastic românesc”. Prin felul original în care a exprimat legăturile ce unesc — în desfășurarea istoriei — oamenii, locurile și întîmplările, Liviu Ciulei realizează un film cu tendință spre monumentalitate, fără a face în acest scop excese de figurație și de imagini spectaculoase. El încearcă să descrie cu minuțiozitate suferințele celor care au trăit evenimentele tragice ale primului război mondial, evînd limitarea dramei la personajul central, Apostol Bologa; principala grijă a regiei a fost îndreptată asupra oamenilor în psihologia cărora s-au încercat sondaje spre zone dureroase. Analiza psihologică și drama confruntării ideilor au fost sprijinite prin toate mijloacele: o imagine cetoasă și adesea limitată la un univers închis, apăsător, o ingenioasă compunere a cadrelor, subtilitate în alegerea unghiurilor de filmare etc.

Eroi filmului sînt apăsați de o permanentă teamă și singurătate. Sentimente justificate, firești, în condițiile vieții de front, teama și singurătatea n-au fost însă absolutizate în filmul lui Ciulei, deși sublinierea lor e pregnantă. Oamenii au momente cînd își simt lipsa unii altora, se caută, simt nevoia să-și împărtășească prietenia, dragostea, speranțele. Edificatoare în acest sens sînt evoluțiile unor personaje ca Ilona, Klapka, Roza, Müller. Există în film — exprimată patetic, convingător — ideea că undeva, dincolo de microuniversul sumbru și dureros în care se zbat eroii, se află ceea ce se numește libertate, ferice, altă lume. Un reflector fascinant își trimite mereu, ca o chemare spre altundeva, fascicoul luminos. Spre el pornește Müller, spre el se aruncă Bologa, spre el ar porni Klapka, dacă nu l-ar lipsi curajul. Ideea, generoasă, este transpusă excepțional pe ecran.

Scenariile sînt multe în „Pădurea spinzuraților”. Cea mai izbită, cea mai plină de dramatism, rămîne însă scena mesei din închisoare. Trăită numai (vorbele lipsesc aproape total), această scenă are o profundă vibrație interioară. Prin tăcerea permanentă, prin sobrietatea gesticii, prin plastică, ea poate fi considerată ca un inspirat împrumut folcloric.

Între alte calități, „Pădurea spinzuraților” se bucură și de o imagine foarte bună. Operatorul Ovidiu Gologan a găsit cel mai potrivit „limbaj” în exprimarea ideilor lui Ciulei. Acesta din urmă l-a supra-vegheat sever pe talentatul operator și n-a reținut decît acele cadre care slujesc strict acțiunea, care sînt legate firesc de atmosfera dramatică a filmului. Regizorul a rămas credincios și în acest film părerii sale că o imagine este bună numai atunci cînd subliniază stări de spirit, cînd nu se expune singură.

Distribuția a dovedit încă o dată marele preț pe care regizorul îl pune pe jocul actorilor. Față de filmele anterioare ale lui Liviu Ciulei, „Pădurea” aducea un nivel de gândire superior al personajelor și o tinută artistică matură. Totuși, mal mult decît în „Erupția” și „Valurile Dunării”, regizorul este aici preocupat de prea numeroase probleme și de prea multe personaje cărora vrea să le dea profunzime și rezolvare amănunțită, fapt care îngreună și narațiunea, romifică prea mult conflicții, dispersează emoția. Cu toate acestea, „Pădurea spinzuraților” rămîne pînă astăzi filmul românesc care se apropie cel mai mult de condiția capodoperei.

Încă o dată, lipsa lui Liviu Ciulei de pe platourile de filmare nu înseamnă doar lipsa unei persoane, ci a unei concepții, a unui complex de idei, a unei remarcabile personalități care ar putea da cinematografului nostru capodopere.

Dar, deocamdată triumfă Thalia.

ȘTEFAN OPREA

CURTIER

FORȚA CIFRELOR

Procesul transformării structurale a realității românești, își urmează cursul eșalonat pe ani pe arii geografice, ca „o via și pregnanță intruchipare a activității neobosite desigură de clasa muncitoare, de jărănime și intelectualitate, de toți cetățenii țării deosebire de naționalitate, care urmează cu încredere nestrămutată politica partidului — expresie a intereselor fundamentale și a aspirațiilor celor mai arzătoare ale poporului nostru” (din cuvîntarea rostită în noaptea Anului Nou de tovarășul Nicolae Ceaușescu).

Sintetizate în cifre, aspirațiile realizate în abia încheiatul cincinal, constituie o solidă bază de plecare pentru aspirațiile încă aspiratii, ale noului cincinal abia început.

Avem deci ocazia să verificăm încrederea misterioasă forță evocatoare a cifrelor atunci cînd timpul ne permite să întirziem puțin asupra lor.

De pildă, ca să luăm sectorul Carte în cincinalul încheiat editurile noastre au tipărit 18.628 de titluri într-un tiraj total de 345.547.000 exemplare, ceea ce înseamnă cam 4 cărți pe cap de locuitor.

Ținînd seama că 1970 a însemnat reorganizarea rețelei editoriale și inițierea unor noi edituri (printre care și „Junimea” la Iași, „Dacia” la Cluj, desigur că noul cincinal va însemna o și mai bogată și diversă activitate editorială. Spre a ilustra viitoarele perspective să amintim că noua editură „Kriterion”, care valorifică creațiile naționalităților conlocuitoare, a tipărit în 1970, 158 titluri în 588.510 exemplare, deci din totalul producției editoriale circa o șesime apare în limbile naționalităților conlocuitoare. Și să ne mai amintim că mezină rețelei noastre editoriale, adică „Junimea”, se înscrie în 1970 cu 28 de titluri într-un tiraj de 434.670 exemplare.

F vorba deci de o acțiune culturalizatoare ce tinde a se a-corda cu nivelele atinse în celelalte domenii de activitate, gîngiții posibil a fi construiți din volumele aflate în bibliotecile noastre publice de sfîrșitul încheiatului cincinal (48 milioane) sau în bibliotecile școlare (30 milioane) nefiind mai prejos de cei ai bazelor industriale sau de blocurile pentru locuințe.

Incontestabil că la baza tuturor realizărilor cu care ne mandrim stă această cărămidă formată din sute de file și denumită CARTE.

Și fiindcă prin carte urcăm spre cultură, e cazul — lîm-tind-ne de astă dată la aria Moldovei — să amintim că în trecutul cincinal la Suceava, Galați și Bacău au fost date în folosință case de cultură; că în Brlad, Vaslui și Roman se află în diferite stadii de construcție noi asemenea edificii.

„FĂRĂ CASCADORI”

În lîmp ce premerlele cu „TANGO LA NISA” continuă, fre-cenți, spectacolul a fost pus în scenă la Teatrul dramatic din Brașov, în regia lui Eugen Mer-cus, de la Teatrul de stat din Iași. Mures, în rolurile princi-pale, Mihaela Murau și Mihai Bălan, o nouă piesă de Mircea Radu Iacoban se repetă la cîte-va teatre: „FĂRĂ CASCADORI” („ROUĂ ȘI TUTUN”). Premie-ria pe țară are loc la Teatrul dra-matic „Bacovia” din Bacău (regia: V. T. Popa, scenografia, T. Th. Ciupe, protagoniști: Anca Ale-xandra și Stelian Preda), fiind urmată imediat de spectacolul pe care-l va realiza la Baia Mare regizorul Marius Popescu, cu concursul scenaristului Giulio Tincu. În rolurile principale, Lucia Sîsue Mureșan și Dumitru Drăgan.

ȘI LUMINĂ SE FĂCU

„Săptămîna culturală a ce-pitaliei continuă discuția de-a-prea primatul textului în tea-tru. De astă dată, au fost țev-tăți să la poziție Horia Liviu-nesco, Radu Beligan și Ion Co-țar (nr. 7—1971), nici unul neul-tînd a se prevala de această in-vitație întru scuzarea prezenței în dezbateri.

Horia Lovinescu crede că, prac-tic, într-un fel trebuie proceda: cu autorii morți — față de care libertatea teatrului a devenit a-proape totală și secul artistic” și astfel cu cel viu — unde che-stiunea e mai nuanțată”, ca de-pînzînd de raporturile autor-reg-izor.

Ținînd seama de aceste ade-văruri practice, chestiunea pri-matului textului se reduce pînă la urmă la o discuție oțioasă despre anterioritatea gîlnii sau a cului.”

Sau completăm, noi, ținînd seama că autorul e în ace-lași timp dramaturg și direc-tor de teatru, e mai cuminte să eviți dezbaterile fiindcă, vorba lui, „uneori oamenii care participă la dezbateri — nu cei care le citesc — le iau în serios, devin pătimași, vizează urit noaptea, se ceartă cu prie-tenii...”

În schimb, Radu Beligan fiind numai director, poate accentua că „discuții de fapt de artă tea-trală în natura lui întîmă, e vorba nu de primat, ci de o subordonare reciprocă, liber-com-pășită. Acesta e cazul ideal atunci cînd sînt date toate con-

dițiile pentru nașterea unui mare spectacol”.

În schimb, Ion Coțar fiind doar regizor, poate declara răsp-căcit:

„Subscriu întru totul la opți-niile care susțin dreptul inata-cabil al autorului asupra operăi sale și nu dintr-o supuere orarbă la un canon. Ci, pentru că, așa cum spune nu un dra-maturg, ci un regizor — Peter Brook — într-o confesiune re-prezentativă, cred eu, pentru as-pirațiile și exigențele întregii bresle contemporane a regizor-ilor: „Este chinul de greu să scrii o piesă... Procedul de a te transpune total și în mod succesiv de la un personaj la altul — un principiu utilizat de Shakespeare și Cehov în toate piesele lor — a constituit întot-deauna o sarcină supraomenească”.

Ășadar... problema e clarifi-cată!

MODA... SECOLELOR XV-XVIII LA CURTEA ȚĂRILOR ROMÂNE

„Din nou, la ordinele zilei, moda de data aceasta o vom privi și cerceta, fără a o adopta efectiv. Este vorba de expoziția deschisă la Muzeul de Artă al R.S.R., intitulată „Costumul de curte în Țările Române” (sec. XV—XVIII).

În cele două săli alocate expoziției pătîndem într-o lume de mult uitată. Munca organiza-torilor a fost dificilă, sarcina lor fiind reconstituirea, exactă și completă, a vestimentației din secolele XV—XVIII, pe baza costumelor păstrate, sau a altor opere de artă.

Pentru secolul XIV, secolul în-dmîndrilor politice în vederea constituirii micilor state feudale, există mărituri doar în ce prive-ște costumul de cavaler, de influență apuseană, compus dintr-o tunică strînsă pe corp, de o centură decorată, un pantalon volan și o mantie.

Dovada o fac: piatra tineră și unul princine și portretul lui Mircea cel Bătrîn, ambele de la Arnes.

Cerceșurile cele mai frumoase s-au dovedit a fi cele pentru secolele XV și XVI; materialul documentar este mult mai bogat, reușind să reconstituie, din toate punctele de vedere, costu-mul de ceremonie al epocii.

Vesmintele de proveniență siria-nă, granată se înfînește trec-vent în Moldova epocii lui Ste-fan cel Mare (portretul lui Ste-fan cel Mare și al Mariei Vol-chia de pe epitrahulul de la Dobrovă) și, sporadic doar, în Țara Românească (Neagoș Ba-sarab). Cattanul — haină de cro-ială „clopot”, cu minciile pînă la aoleze, cu lăseturi pentru mîini, ce constituie diferența es-ențială între timpul moldovenesc și muntenesc, închiis cu nasturi polidrici, din metal, lucrat pe calicea brodată, florentină sau venetiană, este și el, ca ma-joritatea vesmintelor de epocă, expresia unei riguroase ierarhizării sociale.

O piesă rară în expoziție este „cattanul albastru”, provenind de la mănăstirea Bistrița (sud. VII-cea), al cărui model a fost reconstituit după o pictură din baltina mănăstirii Cozia.

În sfîrșit, bogat reprezentat este contesul hărățesc sau de ju-pînă, haină largă cu minci scur-te, lucrat pe postav, măsose sau calicea, îmblănită sau nu.

Portretul doamnei Roxanda, de la Arnes, precum și portretul lui Mircea Ciobanul și al doam-nei Chelna, de pe o tercedură din 1566, de la mănăstirea Tismana, sînt sulciențe pentru a da o imagine clară asupra costumului de curte în secolul XVI.

Pentru secolul al XVIII-lea, portretul lui Vasile Lupu — frag-ment din pictura murală de la biserică Trel Ierării din Iași și ansamblul de piese vestimen-tale descoperite în mormîntu-l unei junotice, la Dragomirna, sînt documente de preț, asupra mo-dei timpului; pentru bărbat — un cattan îmblănit și o cusmă cu agrală înrustată, iar pentru femeie — rochie largă, lărdă mi-neci și o pălărie cu văi de mătase, lungă pînă în talie.

Expoziția prezintă, cel puțin, trei puncte de interes: repre-zintă un document important pentru realitățile social-politi-ce ale vremii, valorifică un tezaur de artă mai puțin cunoscut și deschide drumul spre noi cercetări.

Numărul exponatelor poate pă-re mic, dar cantitatea și valoarea informațiilor sînt inestimabile.

DOINA MUNTEANU

FAPT DE CULTURĂ DIVERS

Zilele trecute s-a furat un basoreliev de aramă reprezentînd un zîmbru rănit”. Lucrarea a dispărut din expoziția personală a sculptorului Vasile Ciotofan, deschisă la Casa Universitarilor. Contrariet, artistul a vrut să anunte organele de urmărire, dar după primul imusul s-a amîn-tit de o alenorie a lui Geo Buză, care constatînd că se susținea confes de la gîșleul postel s-a hucurat nemus de a cere să dovedă a succesul al-fabehării. Ne cultivăm și în materie de artă, nu fără acci-dente. Și dacă unele expoziții sînt puțin frecventate, apoi în-teresul, chiar exagerat și rapace, pentru altele, trezește o undă de satisfacție. Mai ales că lucrările lui Vasile Ciotofan dovedesc o profundă cunoaștere a anatomiei artistice, o îndem-nare care face să se exprima ușor, liber, sentimentul predom-inant, în cîteva compoziții ca „Dragos și zîmbul”, „Bătrînele”,

G. B. SHAW—MORALISTUL

(„Convertirea căpitanului Brassbound”)

Pentru a-l pătrunde pe acest „drag muncinos” care e Shaw trebuie să accepți aprioric o anumită poziție, care conduce direct la reversul noțiunilor și al adevărilor aflate în circulație.

Rezumând constanta și viguroasă atitudine iconoclastă a irlandezului față de toate ideile și atitudinile sedimentate, mai ales la un popor conservator prin educație ca insularii, am putea spune, cum — de altfel — s-a afirmat de altă ori, că întreaga sa operă dă o lovitură mortală moralismului imoral.

Din perspectiva adevăratei umanități, adică cea care înlătură fetișurile, crezând numai în valoarea purificatoare a faptelor pe care natura umană însăși o comandă, întreaga rețea a rangurilor, funcțiilor și concepțiilor, deci ierarhia socială și statală, apare viciată, falsă și, mai ales, ipocrită.

Cu toate acestea, aparent paradoxal, iconoclasatul Shaw e în fond un moralist, ba încă unul în sensul complet al termenului, întrucât, distrugând, el construiește în același timp, creează și schimbând pe parcurs uneltele, el termină prin a glorifica, b'neînțeles în felul său, omul. Aceasta dovedește că autorul, care a scris cu aceeași ardoare piese plăcute și neplăcute, ca și piese pentru purtani (categorisirea îi aparține), din care face parte și „Convertirea căpitanului Brassbound”, nu este un pesimist. Nu este bîntuul de nici o angoasă, de nici un spleen sau presentiment disperat. El își manifestă, chiar cînd o face indirect, încrederea în oameni și în forța biruitoare a adevărului. Arsenalul de luptă: ironia, paradoxul, luciditatea care-l obligă să suspecteze vorbele mari, principiile afirmate cu emfază, gesturile patetice. Consecința: în toate piesele sale asistăm la înlăturarea miturilor, a tabu-urilor pe care societatea, în cadrul ei istoric, le crează, participăm la demontarea piesei cu o preconceptii, la răsturnarea unor adevăruri considerate imuabile și care — pînă la urmă — se dovedesc doar fatete ale intereselor mărunte, ale egoismului, prostiei sau lașității.

În „Convertirea căpitanului Brassbound” (piesă scrisă în 1899, după ce apăruseră „Casele domnului Sartorius”, „Profesiunea

doamnei Warren”, „Candida”, „Omul destinului”, „Nu se știe niciodată”, „Discipolul diavolului”, „Cezar și Cleopatra”) este disecată ideea de justiție în acel înțeles mărginit atribuit de societatea burgheză a epocii. Dar totodată e ridiculizată și tentația aprigă a răzbunării, deci a sentimentelor devenite patimi și acaparatoare de suflete (brass bound — cătușă, brățară).

Lucrarea înscrisă în repertoriul Naționalului ieșean fiind premieră pe țară, ar putea surprinde unele spirite critice nepregătite. Publicul însă a primit-o cu căldură, apreciind un text nu numai spumos (ca în „Pygmalion” sau în „Nu se știe niciodată”), ci și plin de neprevăzut, chiar în linia lui Shaw. Adept al deseroizării (deci anti-Carlyle) lucidul ironist ar părea prins în capcanele sentimentalismului dulceag. A-l vedea, de pildă, pe aprigul „Paquito cel negru” lăcrămînd înduioșat de amintirea mamei pare incredibil, ori cum desuet, și chiar Teofil Vilcu, interpretul plin de forță și de bravură al căpitanului, pune în replică, la un moment dat, un accent binevenit, spre a sublinia tocmai contrastul dorit de autor. Se pare că aici traducerea lui Const. Anatoiu, de altfel cursivă, ne lipsește de câteva amănunte ce evidențiau paradoxul.

În orice caz, Shaw nu se dezmințe nici de astădată, piesa lărgind gama acțiunii sale dizolvante, gamă oare nu se referă numai la stările sociale, ci și la indivizi și nu numai la indivizii care preiau, datorită ambianței sociale, o serie de idei false, ci și la acei care, formați într-un cadru natural, aspru, precum Paquito, se lasă dominați de instincte și pasiuni, trecînd pe plan secundar judecata, deci dezumanizîndu-se. Și nu cred că, pledînd împotriva ideii de răzbunare (vezi replicile rostite de lady Cicely) trebuie să se apeleze la influența fabianismului ca să se explice sensurile piesei, pentru motivul că Shaw se situează și de astă dată deasupra oricărei morale oficiale, fie ea și de nuanță fabiană. El omagiază, pur și simplu, bunul simț, rațiunea, sinceritatea, deci, atributele umane.

În concluzie, nu anecdota interesează în această parabolă, ci ipostazele adevărului. Shaw nu împarte lumea în buni și răi, ci în oameni cei care sînt ceea ce par (să ne amintim de al său „e prea frumos ca să fie adevărat”) și în fanteze ale împrejurărilor. A fi ceea ce pari implică un risc, implică acțiune pe linia convingerilor, deci fapta care să-l definească pe

individ ca fiind în stare să existe și să creeze. Iată deci, că această „aventură” — cum o numește autorul (în sensul în care „Cezar și Cleopatra” ar fi „istorie” sau „Discipolul diavolului”, „melodramă”) ne invită la o morală adîncă, nededusă din afirmații generale sau din rațiune, ci extrasă din viață.

Pentru a fi integral om, Paquito trebuie să înlătore prejudecățile moralei egoiste, dar mai mult decît aceasta îi trebuie încrederea unui om. Lady Cicely îi oferă acest mare dar și deodată etoul ascuns în pirat renaște. Cavaler fiind, el va pleca de unul singur în aventură, dar re-născut ca om și deci nu singur.

Lady Cicely, care părea extravagantă și superficială prin ignorarea primejdiei, se dovedește ființa cea mai echilibrată. Carmen Barbă o interpretează pe această Lady cu atita farmec, cu o plurivalență de nuanțe, de la aparenta superficialitate, care ascunde conduita voluntară, la „strategia” folosită pentru a răsturna prejudecățile bărbătești, pînă la magistrala realizare a gravității în ultimul act, cu o ținută și o concentrare care dau măsura adevărată a spectacolului. Acest al treilea Shaw din cariera interpretei (după „Omul destinului” și „Milionara”) întregeste, în adevăr, o personalitate artistică.

Teofil Vilcu e convingător în duritate, în energia reținută și în cavalerismul personajului. Palmareșul său s-a îmbogățit cu o realizare cu atît mai interesantă cu cît e altceva decît se presupunea.

O compoziție corectă, pregnantă, în ciuda linearității personajului, are Saul Tășler în Hallam — rol care nu suportă nici un fel de șarjare fără a compromite sensurile mai adînci ale piesei. De asemenea, într-o factură ce unește naturalitatea cu bunul gust, e realizarea lui I. Lascăr în pastor. Virgil Costin (Drinkwater) are umorul și candoarea lui-manalei, dar adesea iese din pielea personajului, autoamuzîndu-se. Din restul distribuției, merită citate contribuțiile lui I. Schimbischi, Marcel Finchelăscu, G. Măcovel, C. Sava, Virgil Raičiu.

De altfel, întregul colectiv a fost dirijat cu subtil-rafinament și precizie gradată în transcrierea sensurilor paradoxale lui Shaw de maestra Marietta Sadova, în scenografia strălucitoare, fără a fi încărcată, a lui M. Tofan. De bun gust și funcțională, mai ales ca sugerare a exotismului, în introducerea, muzica lui George Rodi Foca.

Credem că programarea acestei piese contribuie la apropierea publicului larg de teatru, fiind în același timp o necesitate. Într-o epocă în care se înalță celebritățile pe ringuri ale absurdului, demitizării și demistificării, e mai mult decît salutar să se apeleze la finalitatea umanistă a teatrului lui Bernard Shaw, fără de care tot ce s-a creat în teatrul contemporan, de la Pirandello la Beckett și Ionescu rămîne desrădăcinat.

AUREL LEON

P.S. Prea de tot meschină și expeditivă prezentarea programului de sală.

crochio

ATENTAT CONFORTABIL

Șașa Pană își retipărește placheta de colaje Atentat la bunele tabieturi, încercînd probabil suave nostalgii pentru anii avangardei literare și artistice românești, dinaintea războiului. E o plachetă delicată, între filele căreia descoperim, dincolo de parfumul vechi de mosc și de paciuli, fronda provocatoare a mesajului de tip suprarealist, menită să deruteze spiritele comode ale vremii, să neliniștească pe zelatorii perfectelor structuri. Nu știm cite tabieturi o fi stricat volumul, la prima sa apariție pe piață, în 1942, hotărît lucru însă că azi acest volum nu mai poate deranja pe nimeni. Atentatul deci nu mai e un atentat autentic, în sensul șocării cititorului.

(Un singur reproș: spre micul nostru regret, placheta lui Șașa Pană e tipărită de aceeași tiparniță, 13 Decembrie, specializată parcă în lucrări cu nu știm ce iz tehnic desuet, de publicație săracă dintre cele două războaie).

Încolo totul e amuzant. Explicațiile tipografice înșelate plasate la începutul volumului, cu autograful autorului, au hazul lor, mimînd avaturii editoriale faimoase. Pe lângă ele, motto-ul din Walt Whitman (Ori cine ai fi, mi-e teamă să nu urmez drumul viselor) ni se pare palid: „Colajele acestui album au fost realizate în 1935. Ediția întâi — într-un singur exemplar (pentru Mary-Ange) — s-a tras în 1942 pentru editura Unu. Prin ani, s-au mai obținut prin fotografiere cinci exemplare (Dintre care unul a fost depus la Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România, Secția stampe și gravuri). Ediția de față, neschimbată, s-a tras pe hirtie cretată, în 229 exemplare numerotate și semnate de autor, dintre care primele 99 n-au fost puse în comerț. Gata de tipar în ziua de 30 octombrie 1970”.

Colajele sînt foarte bine făcute. E vădit apetitul pentru compoziția de tip suprarealist, sau, mai bine zis, pentru parodiarea acesteia. Tonul general e antiburghez; ineditul imaginilor, augmentat de scurte explicații provoacă hazul, incită la maliție. Se mizează pe nepotrivirea dintre înfățișarea personajelor năstrușnic împreunate și textul de rezonanță mică, cotidiană:

„Di. Caron era un muncitor conștiincios. Lucra (în tăcere) și ore suplimentare și strîngea bănuți la fișic. De unde și lipsa de mărunțiș pe piață”. Di. Caron e un barcagiu oarecure, cu glugă, com ca cei din mările nordului, trăgînd plectisid din pipă, dar el nu e singurul în barcă. În dreapta sa, la cealaltă vislă, mai trage cineva, o femeie plină, de țară. Între cele două personaje decupate din vechile stampe cu gravuri în metal, se află un burghez pricajit, poate chiar un lacheu, a cărui imbecilitate lasă să se înțeleagă că acceptă drumul fără împotrivire. În stînga compoziției, în loc de cer, — un plafon cu candelă fumegîndă... Și, cam așa, toate colajele acestea ale lui Șașa Pană.

Pe o frumoasă și, probabil, costisitoare hirtie cretată.

La editura Litera, care pare dispusă să publice orice, luîndu-și însă totdeauna drept scut pe autor însuși. Iar lui Șașa Pană nu-i e frică de zimbete malițioase. El ne oferă curajos una dintre cele mai reconfortante șotii editoriale.

VAL GHEORGHIU

O FALSĂ DILEMĂ: FIGURATIV-NONFIGURATIV

(urmăre din pag. 1)

raturii de luat vederi și a magnetofonului, performanța dovedindu-se inaccesibilă posibilităților naturale ale artistu-

lui. La rîndul lui, idealul nonfigurativismului total, al operei de artă desprinsă de orice conținut și semnificație reală a rămas imposibil de înfăptuit, prin însăși natura operei de

artă de a fi creația unui anume ins, de a nu se putea naște decît ca expresie a universului interior al acestuia și a puterii sale de a exprima acest univers. Indicată, presupus sau

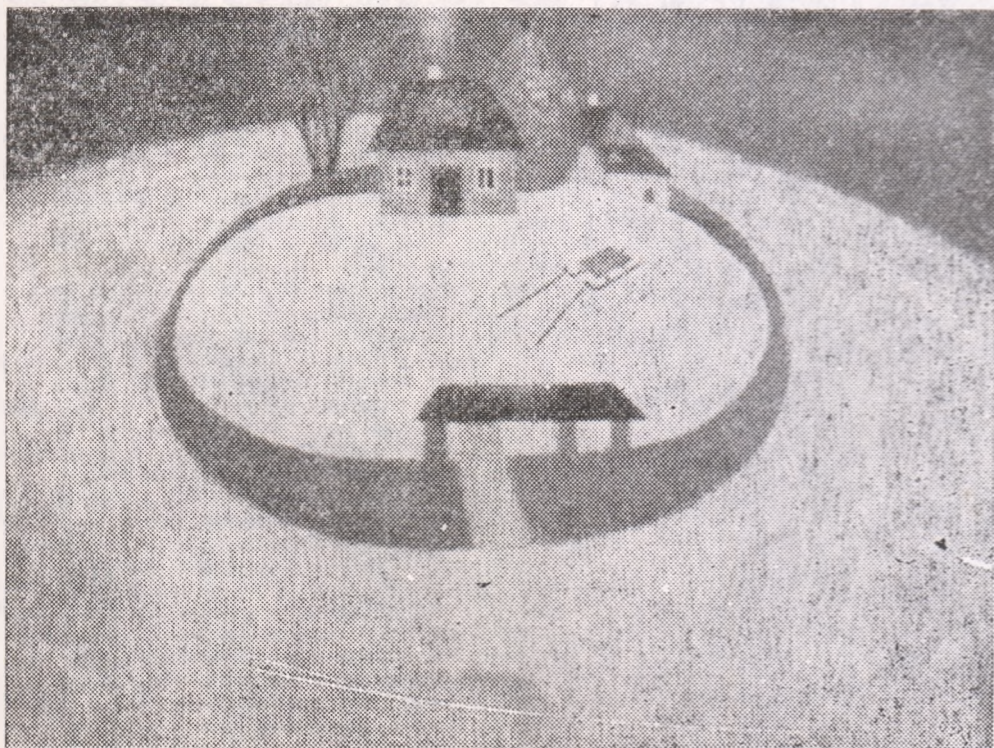
sugerat „conținutul” afectiv-ideic rămîne indispensabil oricărei opere de artă: elementele figurative încearcă să-l expună, de obicei, ca un „conținut” anume realmente, verificabil, cele nonfigurative creează de cele mai multe ori doar un cadru estetic care preținde contemplatorului anumite stări emoționale și ideatice, stimuîndu-l capacitatea de a găsi semnificații și sensuri pe măsura propriei sale gândiri și sensibilități. Dacă figurativul și nonfigurativul pot fi prezentate ca „antagonice”, în ipostaza lor de dimensiuni simbolice și semantice ale operei de artă ele se dezvăluie a fi două categorii estetice corelative, prezente în orice imagine artistică, indiferent de idealurile estetice ale artistului creator, de concepția despre artă specifică epocii, sau curentului artistic respectiv etc. (lumea greco-romană: artă — imitație; creștinismul: artă — revelație; romantismul: artă — creație; modernismul: artă — reconstrucție etc.). Mi se pare deosebit de utilă o distincție între figurativism și nonfigurativism pe de o parte și figurativ și nonfigurativ pe de alta, în primul caz numind accepția tradițională a figurativului și nonfigurativului (referitoare la raportul formal din-

tre imaginea artistică și imaginea reală a motivului de inspirație al unei opere — cînd ea are un asemenea model) în cel de-al doilea categorii estetice generale, corelative ce definesc o multitudine de dimensiuni ale operei privind capacitatea sa de a include în sine (simbolic, semnificativ, informativ, orientativ etc.) realitatea umană și de a se include pe sine în această realitate.

Spre deosebire de figurativism sau nonfigurativism, figurativul și nonfigurativul (depășind sfera formel artistice-figură, contur, perspectivă, precizia informației etc.) vor fi considerate a exprima caracteristicile imaginii artistice nu numai prin compararea acesteia cu imaginea reală a unui fapt (cînd opera face posibilă o asemenea comparație), ci și cu imaginile artistice anterioare, atunci cînd modalitățile expresive ale genului respectiv nu sînt interesate de urmărirea unei ontologii naturale (cazul arhitecturii, muzicii etc.) sau cînd opera în discuție propune ea însăși, o „ontologie” proprie (fantastică, mitologică etc.) deosebită de cea reală. Concepția estetică tradițională potrivit căreia „figurativismul” ar presupune în mod direct, o apropiere a operei de realitate, implicînd

o viziune realistă asupra lumii cu posibilități umanist-educative directe, iar nonfigurativismul o îndepărtare de problematica reală a vieții (o imagine „deformată” asupra existenței și, deci, inadecvată emancipării spirituale morale, cetățenești, etc.) nu se susține printr-o raportare la fenomenul artistic real, dovedind faptul că în opera de artă însăși viziunea asupra lumii nu este o simplă urmărire a imitației simbolice a realității, un „dar” al acesteia față de artistul ce o reflectă corect sau al preluării directe a unor concepții generale, ci o creație a artistului însuși, o calitate pe care opera nu o poate avea (în universul valorii artistice) decît prin talentul creatorului său în diversitatea ipostazelor pe care acesta le presupune.

O operă de artă poate fi figurativistă fără a fi realistă (cazul picturii creștine, a operei ce aduc într-o formă figurativistă semnificații fantastice, mitice etc.) sau, din contră, opere nonfigurativiste pot aduce înțelegeri realiste ale fenomenului uman, plecînd direct de la dorința de emancipare ideologică a acestuia și îndreptîndu-și nemijlocit semnificațiile spre relevarea lui (cazul artei militante de „avangardă” a secolului nostru). Acestea, desigur, din perspectiva relațiilor nemijlocite pe care imaginea artistică le poate avea cu realitatea natural-istorică imediată, dincolo de care importanța socială a unei opere de artă se manifestă prin însăși realizarea sa artistică.

ION GRIGORE :

„Poarta”

Simbioză

Eu m-am născut ca o anticipație a poeziei mele

eu sint primul om al poeziei mele iar actul de a o scrie nu este decit ultima formă a luptei ei pentru existență.

eu trăiesc numai din generozitatea poeziei mele față de mine

dacă pentru a-și dovedi existența poezia mea nu a mai putut să aștepte, înseamnă că eu sint cel sacrificat.

★

O, zeul Hypnos trădarea — el știe zorii mei și greutatea singelui și-a nopții — dar lacrima privește mai departe

va cobori și ea — se va sparge — din cind in cind va cobori o alta astfel veghea lor trezire imi va fi mal înainte.

și urechea mea rece plină de lacrimi auzului va fi să se verse și ochiul meu luminii deșert din nou se va umple.

★

Umbră plutind cu o cruce in brațe eu te ador pentru că semenii cu Mama eu și in vis mă rog pentru tine.

capătul căzut al vintului intoarce spre gura ta pustie cuvintul nerostit asemănarea ta cu Mama deopotrivă ne pierde

și ninge cu fulgii cit pleoapele tale peste minile-mi ca două scrisori de la morți și încă in lăuntru ochiu-mi coboară — nu știai ce adinc este cornul de melc

★

Ploaie mărunță in timpul surd eu cu o pleoapă intinsă umblu după umbra tinăra vai cum odată ridicase brațul și fără corp mi se păra

ploaie mărunță și umblu abia cu jumătate de vis sub haina rece am un trecut riscat am mirosul depărtării in urechea aceasta neadormită

★

Noi cei rătăcitori in speranța noastră cei storși de nopți de toate cite ne trec prin cap cei fără absolut nici o vină că nu putem fi altfel cei fără putere mereu și la o adică nu ne interesează

noi cei ce nu atacăm decit propria-ne glorie noi cei ce nu omorim nici un fluture noi cei căzuți din cer printre voi (aici a mai fost un vers la care se renunță din oficiu)

spuneți nu are a face și noi spunem ba și cel mai mare-a fost inexistent și ce dacă se va spune și despre noi cindva și ce dacă fiecare poet e o țară și ce dacă mai mulți poeți formează un continent

noi cei ascultători rătăcitorii statici cumva un fel de plante noi storși de nopți de toate cite ne trec prin cap noi cei ce stăm in cuburi cu genunchii și mai ales cu umerii in muchii

și chiar de-am fi altfel nu explodăm decit după mai multe secole (și-atunci — vai — prin hazard)

și asta tot imaginație desigur se cheamă căci nici un cimitir din lume n-aruncă oase peste gard

A trecut și ziua mea de naștere, mă bucur că totul s-a petrecut in tăcere, cine — aici — ar fi înțeles și ar fi simțit bucuria mea? In această vreme zilele și-au pierdut semnificația lor, chiar evenimentele s-au perimat, oamenii sint acum prea atenți la ei înșiși sau la ce se întimplă in lume ca să mai fie sfintii, să serbeze zilele onomastice sau să ducă daruri. Am implinit așadar 18 ani, iarna a intrat in a doua jumătate, nu peste mult va țșni impetuoasă iarba, poate va veni și primăvara, dar nu e sigur, nimic nu e sigur. Aceeași stare se prelungește in mine de mai multă vreme, anotimpurile și schimbările (neesențiale) din ultima perioadă nu au reușit s-o alunge, aș vrea să-mi ofer ceva deosebit, dar înțeleg că nu mi se cade, poate că n-am dreptul nici să mă bucur, eu nu-mi petrec timpul, eu aștept. Și poate de aceea imi este foarte dificil s-o fac, pentru că am foarte mult timp liber, sint aproape de capul meu, ei imi dau numai mîncare și casă, cîtiva bani de buzunar (destui), celelalte nu există și poate că ar fi trebuit să fie, la această vîrstă a mea, obositoare trecere prin anii aceștia tulburi. M-am înconjurat de cuvinte obscure, obișnuiesc să spun „sint puțin tristă” sau „sint puțin veselă”, toate le primesc puțin cîte puțin, nu mi se dă totul niciodată și doar nu doresc cine știe ce.

Nici o veste de la Vladimir, mă sperie gîndul că poate a dispărut definitiv, nu cred, nu poate să se întimplă asta, e mai ales nespuse de greu să mă obișnuiesc cu gîndul că va trebui să trăiesc de una singură, să mă hrănesc, să mă adăpostesc, să mă apăr. Căci, fără îndoială, nu voi mai sta multă vreme aici, in această casă in care mă simt străină, nespuse de străină, de parcă cineva m-ar fi luat de mînd de pe stradă și m-ar fi azvîrlit aici, între oamenii aceștia foarte proști și foarte încrezuți — ca pe o păpușă de cîrpe. Dar pe zi ce trece mă obișnuiesc cu gîndul că noi trebuie să iubim viața, ea nicicînd nu ne va iubi, poate că odată o să flu convinsă de toate astea, acum (încă) insist numai pentru că simt că e bine, dar fără convingere.

In gînd mi se repetă impresii din alte lerni, la fel cu aceasta, într-o succesiune bizară și aproape patologică, dar nu mi-e frică, toate astea sint urmările firești ale obișnuinței și ale timpului urit, cred încă in vremea cînd vor dispăre. In această dimineață in care am ieșit cu gîndul asunc de a mă întîlni cu Liebedich s-ar putea să se petreacă lucruri frumoase, tot așa de firesc însă, ar fi ca — mereu la fel — să mă întorc dezamăgită, netulburată in eșecurile mele, ca o flintă nespuse de tristă și de optimistă. Alături de mine, neauzit, Juji calcă zăpada moale după un ritual pe care mă bucur că l-a învățat. nu trebuie să mă deranjeze, mi-e silă să-l simt corpul (alt) alături de mine, a învățat asta la fel cum va mai învăța încă foarte multe lucruri care nu-l folosesc și nu i se potrivesc.

Il propun acum la întoarcere să intrăm la cafea, știe că-l voi plăti consumația, eu nu doresc decit să-l văd pe Liebedich, acum trebuie să fie acolo. Intrăm, e puțină lume la ora aceasta de dimineață, un domn se uită curios la mine, fără să se ascundă, mirat că o fată a intrat aici, ce importanță are? Îngă geam, bătrînul Liebedich își bea cafeaua și citește ziarul. Ne așezăm la o masă, chelnerul se apleacă zîmbind spre noi, Juji cu o voce hîrîită (ca să pară mai matur) comandă: „două cafele” și după un moment (celălalt a ajuns aproape de teighea) strigă tare și numele unei băuturi.

Zîmbesc, dar nu-i spun nimic, in această dimineață de iarnă ar putea să fie și el fericit, nenorocitul ăsta născut (probabil) dintr-o femeie chinuită și proastă și un bărbat gras și urt, nu are nici o șansă, mai tîrziu, încetul cu încetul, o să fie azvîrlit undeva la marginea vieții, avem adesea nevoie de cerșetori și de neputincioși ca să ne înduioșăm și să ne aducem aminte că totul e nesigur.

Masa noastră e așezată intr-o parte, trebuie să întorc capul ca să-l zăresc pe bătrîn, cu siguranță a înregistrat sosirea noastră dar nu o arată, pare a fi un om obișnuit să observe fără a fi observat. la intervale mari soarbe din ceașca largă brodată cu o margine de aur.

Nu e prea bine îmbrăcat, aș putea spune chiar că e neglijent, cu toate astea are ceva in el care mie imi dă un sentiment de siguranță, poate e foarte înțelept sau poate e numai foarte liniștit.

Au venit cafelele. In aceleași cești largi, cu marginea brodată in aur, e prima mea cafea băută in-tr-un local. Așapia ar fi cel puțin surprinsă văzîndu-mă aici, ea care spera să mă ducă la mănăstire (e un fel de a vorbi); Juji satisface soarbe dintr-un lichid galben-auriu și-mi spune ceva despre plăcerile unor asemenea momente petrecute in doi.

Il accept aceste complimente și tatonări inofensive, nu mă deranjează, marea lui calitate (cel puțin pentru mine) este că niciodată el nu mă va putea deranja, înseamnă ceva, ceva foarte puțin, poate fi ignorat fără dificultăți.

Juji, deși îngust la minte, este totuși un ambițios, adesea forțează nota, încercînd să vadă care va fi reacția, indiferența mea este aceea care l-a păcălit, i se pare că ar avea șanse.

Acum sint însă preocupată de bătrîn, nu am — in asemenea momente — starea potrivită pentru a-l pune la punct, se va ivi fără îndoială o ocazie pentru

asta, de ce să mă grăbesc? lucrurile trebuie să pară firești și poate că și sint.

Liebedich a început să se uite la noi, nu înțeleg ce poate fi, schimbarea asta neașteptată de atitudine nu intra in vederile mele, Juji tuturie ceva în gura urechea mea stingă, se naște in mine dorința aceea de a strivi o muscă care te supără tocmai atunci cînd dorești să faci ceva important sau să te concentrezi, e enervant, dar mă stăpînesc.

Chelnerul a venit la noi la masă, imi spune că domnul acela de la geam (e Liebedich) ar vrea să-mi facă o schifă in creion, dacă binevoiesc să merg la masa lui, e pictor, își cere scuze și pleacă înțelegînd probabil din tăcerea mea că refuz.

Mă uit la Juji, care biblie ceva despre impertinența bătrînilor, dau din mînd, îi spun să stea acolo și mă ridic.

Sint cîtiva pași pînă la masa lui, îl fac, bătrînul mă așteaptă zîmbind și-mi strînge mîna fără să spună nimic.

ÎNȚÎLNIREA
CU LIEBEDICH

A scos de undeva un creion și o foaie albă de hîrtie, începe să tragă linii, încerc să iau o anumită poziție (spune: „Nu e neapărată nevoie”), sint cumva emoționată, poate din cauza situației neașteptate, in-tr-un lîrziu rostește: „Am ceva să vă spun de la tatăl dv., Vladimir”.

Imi vine să-l strîng de gît pe bătrîn, să-l sărut și să-l azvîrl pămîntului lui vechi prin geam, in zăpadă, dar înțeleg că pot să fiu fericită și așa, simt că m-am înroșit, în gînd „De la Vladimir?”, el dă afirmativ din cap și asta imi e de ajuns.

Liebedich a rămas și după plecarea noastră la masa lui, poate a mai comandat o cafea (destul de nepotrivită la această oră de prînz), trecem strada și am ajuns acasă, eu string între degetele înmănușate foaia de hîrtie pe care bătrînul mi-a desenat chipul.

Așadar, Vladimir trăiește, mai trăiește încă, asta e bine pentru el, poate pentru amîndoi deodată.

Domnul Liebedich va trebui să-i transmită tatei dorința mea de a fi împreună cu el, este prima oară cînd îi cer ceva și încă prin intermediul unui necunoscut, deși atît cit am stat împreună am aflat cîte ceva despre el.

I-am spus cînd mă desena: „Domnule, eu vreau să fiu alături de tata”, el s-a uitat la mine prefăcut, ca la ceva peste măsură de curios: „Il cunoști pe tatăl dumitale?”. Probabil Vladimir l-a povestit cîte ceva despre noi.

Am răspuns da, cu toată hotărîrea și așteptîndu-mă ca el să spună că nu e așa, n-a făcut-o ci, pur și simplu, a spus: „Decamdată nu se poate. Așa cum probabil știi. Mai potrivit este ca să nu intri in hora aceasta. Se joacă cam tare”, apoi

iarăși a zîmbit. N-am înțeles despre ce horă e vorba, in orice caz nu-mi era prea limpede.

Am tăcut amîndoi o vreme, el continua să aștearnă linii peste linii, le întretăia, le îngroșa, cu siguranță și cu calm, descoperînd încetul cu încetul pe cineva care semăna (destul de vag) cu mine. Atunci mi-a spus: „N-o să prea semeni, d-ră, cu cea de aici, dar eu sint pictor de nevoie și fotograf de meserie. Dar e mai bine pentru amîndoi ca tînărul cu care ești la masă să rămînă la convingerea că eu pictez”.

Am dat din cap foarte seriosă deși el părea că zîmbește, chiar cînd imi spunea lucruri foarte serioase mima ca și cum mi-ar fi spus ceva nemeapomenit de hazliu; privindu-ne cineva de departe ar fi avut certitudinea că ne spunem vorbe frumoase și că ne amuzăm.

Am înțeles că e obișnuit să facă așa de obicei, probabil că era un conspirator,

i-am și spus-o, a început să rîdă (dar cu adevărat) și m-a întrebant dacă știu ce este tatăl meu.

„Da, știu, cum să nu știu? Vladimir e conspirator (bătrînul a rîs), poate comunist — dar nu știu precis — am să aflu odată. Nu știu pentru ce face asta, dar probabil că face bine: este destul de deștept ca să se conducă singur și să gîndească singur. Dar obișnuiesc să spun „conspirator” pentru că așa-mi place. La fel cum imi place să cred că acum, in aceste zile, toți sintem, in-tr-un fel, conspiratori. Gîndim mai mult și mai bine decit este permis”.

Liebedich fotograful s-a uitat atent la mine, mă încalzisem puțin și eram îmbujorată, mă așteptam să spună „Bine” sau „Este într-adevăr, așa cum spui”, dar nu, se vede că nu l-am ghicit pînă la capăt, a început să rîdă dintr-o dată și mi-a spus după o vreme, cînd redevenise serios: „Spui prostii. Multe prostii și încă cu glas tare. Ai putea să mai taci, din cînd in cînd, și cu cit va fi mai des cu atît va fi mai bine”.

Niciunul din noi n-a mai spus nimic, era „mai bine” așa, apoi a vorbit el, numai el, povestînd despre tata, lucruri bune și rele, vești noi, din care am învățat că va mai trece o vreme încă fără schimbări deosebite, dar că ea nu se va prelungi totuși la nesfîrșit. Veștile cele mai importante îl privec însă, cum nu mă așteptam, pe Colonel, acum știind cele pe care mi le-a spus fotograful Liebedich ar trebui să fiu in-tr-o dispoziție deosebită, totuși sint calmă (și aproape indiferentă) și mă bucur pentru asta, pentru că reușesc să mă detașez.

Colonelul a declarat la notarlat mai puțin de jumătate din suma pe care a luat-o de la mama și. așa cum spunea bătrînul, e mai mult ca sigur că eu nu voi mai vedea nici un ban.

In casă e liniște și peste cîteva minute voi cobori la masă, in fața mea Juji, in dreapta Colonelul (dacă a venit), in stînga nevastă-sa. ca întotdeauna voi minca in tăcere, fără să întreb nimic, fără să doresc să mi se spună o vorbă bună, dar cel puțin azi am certitudinea că nu peste multă vreme acești oameni imi vor fi definitiv străini.

Colonelul n-a venit, probabil sint manevre sau a fost reținut cu alte treburi, ordinea la masă este schimbată și-mi pare bine că e așa, Juji stă in locul colonelului și „doamna” drept in fața mea, el e neobrăzat stînd pe scaunul bărbatului și aș putea să pun mîna in foc că el își țîn picioarele lipite și conspiră in tăcere. Pot să mă bucur puțin pentru asta, Juji a învățat așadar lecția, stînd amîndoi unul aproape de celălalt, el și nevasta colonelului, par a fi doi monștri debili, urțiți și comici, poate că nu sint așa in realitate, dar ce-mi pasă, eu îi urăsc.

Urc din nou la mine in cameră, ei doi rămîn, nu mă întorc să-i privesc, aștept să se închid ușa, așa voi face, fără să știe Juji și „doamna” imi dau o ușoară senzație de satisfacție in aceste clipe de tristețe.

Mă uit pe geam, bătrînul fotograf Liebedich a plecat, a rămas pe masă numai ceașca largă cu marginile țivite cu aur și ziarul mototolit.

De cîteva zile nu mai ninge, uneori bate soarele și încetul cu încetul zăpada se topește, străzile sint murdare și zidurile umede, o iarnă pătată și cenușie, se mai poate trăi, cu mare indiferență sau cu stăpînire de sine. Pe cine interesează însă toate astea, oamenii au treabă, foarte multă treabă, lucruri importante sau nu, obișnuite sau extraordinare, legale sau ilegale.

Alături de noi, foarte aproape, mai aproape decit ne-am putea închipui, cîtiva oameni pregătesc ceva. Intra atîta, undeva, nu știu unde, tatăl meu, Vladimir, și această plăcută cunoștință care a fost pentru mine azi fotograful Liebedich vorbesc împreună și poate tata îl întreabă: „Te-ai uitat bine la ea? Cum arată? Ce ț-a spus?”.

desen de Traian Filip

ÎN JURUL UNEI EDIȚII DIN SCRIERILE LUI EMINESCU

Am fost totdeauna de părere că o atitudine critică — chiar aspră — față de aparițiile editoriale este de preferat tăcerii mai mult sau mai puțin intenționate. De aceea, țin să mărturisesc de la început că nu atitudinea critică a lui M. Drăgan, față de ediția M. Eminescu, *Despre cultură și artă*, tipărită de curând la „Junimea”, m-a determinat să intervin în discuție, ci necesitatea lămuririi exacte a cititorului. Și aceasta, cu atât mai mult cu cât, în obiectivele aduse editorului, M. Drăgan se situează mai adesea din perspectiva cititorului, pe care, însă, cu voce sau fără voce, îl dezinformează.

Principiul central al oricărui comentariu critic — se știe foarte bine și se afirmă în permanență — trebuie să fie obiectivitatea. Acest principiu l-am considera chiar într-o mare măsură necesar când obiectul cronicii este o „ediție” și încă una din scrierile lui Eminescu. Și este cu atât mai necesară respectarea acestui principiu, cu cât este vorba de editarea unor scrieri eminesciene foarte mult căutate de interpreții operei lui Eminescu și necuprinse încă, decât cu totul parțial, în volumul de către I. Scurtu, I. Crețu și D. Murărașu, cu câteva decenii în urmă.

Ni se pare că tocmai acest principiu a fost abandonat de M. Drăgan. Căci altfel cum am putea interpreta mai multe din afirmațiile și din obiectivele cuprinse în recenzia publicată în numărul din 16.I.1971 al revistei *Cronica*?

Să fie cartea publicată la „Junimea” o ediție de popularizare, așa cum crede M. Drăgan?

Nu vrem să deschidem aici o discuție privind conceptul de „ediție de popularizare”. Vom face numai o foarte scurtă comparație cu ediția lui I. Scurtu, subintitulată *Ediție critică*.

Față de ediția lui I. Scurtu (ne referim la ea, pentru că e în mai mare măsură similară celei editată de „Junimea”, deși cuprinde și articole politice, istorice etc.), ultima ediție cuprinde un număr

cel puțin dublu de materiale, în marea lor majoritate neadunate într-un volum pînă astăzi (fie că erau manuscrise, fie că erau articole încă neidentificate). Să fie același element care a transformat-o în ediție de popularizare? Sau poate notele introduse la diferitele articole sau însemnări eminesciene, diferitele comentarii de subsol? Sau poate modul de organizare a materialului pe capitole în funcție de probleme și de cronologie? Sau poate corecturile introduse de editor la diferitele lecturi greșite făcute de I. Scurtu (I. Crețu mai puțin) manuscriselor sau chiar articolelor publicate în reviste și zăre?

Așteptăm fiecare din noi o ediție integrală a scrisului eminescian, dar oare M. Drăgan nu știe că există un complex întreg de factori, unii subiectivi, alții obiectivi, care condiționează o asemenea interpretare? În ce privește ediția de la „Junimea”, trebuie să facem o precizare, totuși. Nu este vorba de o ediție selectivă, decât numai dacă avem în vedere toate articolele lui Eminescu, indiferent de conținutul lor. Pentru că volumul *Eminescu „Despre cultură și artă”* adună la un loc tot ce a cunoscut editorul său din scrierile poetului despre problemele artei și culturii. Fără îndoială că vor fi rămase încă multe (poate chiar multe) articole și însemnări necuprinse în volum, dar aceasta s-a împlinit datorită încă neidentificării lor; însă ele nu au fost, deci, lăsate la o parte în mod deliberat.

Și nu-i adevărată nici afirmația cum că articolele și studiile eminesciene sînt prezentate fragmentar. În afară de extrem de puține cazuri, cînd s-au lăsat la o parte propoziții scurte — atacuri prea subiective ale poetului și care nu cuprindeau nici o verigă în constituirea unei idei estetice — articolele despre cultură și artă, notele manuscrise au fost transcrise integral.

Ediția nu cuprinde articole fragmentate, ci fragmente din articole, ceea ce este altceva. În ample articole politice sau de alt profil, în scrisori par-

ticulare era exprimată la un moment dat o idee privind cultura și artele unui popor. Noi am „decupat” de acolo, fragmentul, potrivit cu concepția generală a ediției. Să se fi transcris întregul articol de politică externă sau internă?

Noi nu am editat articolele lui Eminescu — poate va întreprinde cineva și această acțiune, în multe privințe mult mai dificilă, chiar dacă ele au fost în mare parte editate de I. Crețu; noi am cuprins în volum articole, studii, recenzii, note-manuscrise, fragmente de articole, de scrisori în care este abordat fenomenul lingvistic sau artistic. Conduși de această concepție am transcris și acele însemnări marginale pe traducerea lui Röscher. Să nu fi pătruns în concepția volumului M. Drăgan?

Pe de altă parte, este inexactă afirmația recenzentului că am fi transcris fragmentar articolul *Notițe bibliografice*. Facem aici precizările necesare; în articolul citat, Eminescu, pentru exemplificare, reproduce integral scrierea lui Creangă *Poveste (Prostia omească)*. Noi am transcris numai începutul poveștii, indicînd prin notă ce urmează mai departe și am procedat așa și în alte cazuri. Cuvintele poetului — articolul propriu-zis deci — le-am reprodus integral.

În legătură cu același „celebru articol”, trebuie să facem și alte precizări. M. Drăgan este nedumerit de schimbarea titlului. Sîntem și noi nedumeriți de... această nedumerire. Oare M. Drăgan n-a străbătut niciodată paginile *Curierului de Iași* sau ale *Țîmpului*? *Notițe bibliografice*, de fapt, nu este un titlu de articol, ci de rubrică. La această rubrică scrie Eminescu despre *Hasdeu, Cuvinte den bețari* (cu acest titlu apare articolul în volumul nostru), la aceeași rubrică scriu și alții. Altădată rubrica se numește *Bibliografie*. Să fi publicat articolul *Columna lui Traian* sub titlul *Bibliografie*?

Noi am intitulat articolul în funcție de conținutul său, pentru că altfel am fi avut multe articole cu titlul *Notițe bi-*

biografice, Bibliografie, Necrolog și încă mai multe cu titlul *Teatru, Noutăți* etc. Pentru că nici la cronicile dramatice n-am păstrat „titlul”. Titlul cu care apare în volumul nostru o cronică dramatică sau alta este titlul dramei analizate. Pe de altă parte, cititorul află din nota dată la subsol care era titlul sub care articolul apare în ziar!

Nici în ceea ce privește *Postfața*, M. Drăgan nu pare a se fi pătruns de concepția editorului. Nu este vorba aici de un studiu consacrat ideilor despre artă ale lui Eminescu. *Postfața* identifică doar principiile fundamentale ale concepției estetice eminesciene. Și credem că acesta este primul pas și cel esențial în pătrunderea gândirii lui Eminescu și a oricărui alt interpret al fenomenului artistic, cultural etc.

Este adevărat că despre ideile poetului privind fenomenul artistic s-a scris și încă puțin. Și a scris și M. Drăgan. S-a scris, însă, despre idei izolate — Eminescu despre folclor, despre teatru, despre specificul național, despre poezie etc. O identificare a celor trei principii, însă — național, etic și al respectării adevărului, ca ate ale gândirii eminesciene, în general, nu s-a făcut.

Într-un studiu recent acad. I. Iordan observă sărăcia comentariilor privind edițiile de texte. M. Drăgan acordă oarecerc spațiu din cronică sa a aceste probleme dar numai atât: citi putea cuprinde obiectivele sale, unele reale (precum cea privind scrișoarea adresată V. Micle), cele mai multe fără teme!

Comentarea unui volum Eminescu, de felul celui editat la „Junimea”, presupune, însă, căutarea de răspunsuri la câteva întrebări esențiale:

1) Aparțin lui Eminescu toate articolele cuprinse în volum? Identificarea lor s-a făcut uneori mai cu seamă în baza criteriului stilistic, dar orice identificare este supusă relativității.

2) Am spus materialul pe diferite grupe de probleme. Am abandonat uneori criteriul cronologic. Sînt acceptabile sau nu criteriile pe care ne-am sprijinit?

3) Dar interpretarea ortografică?

4) Dar fidelitatea transcrierii textelor? Profităm de acest

prilej pentru a restabili forma unui text eminescian, ușor modificat de redactorul cărții: nu „cîteva centigrame de creieri mai mult decît semen comunis...” (pag. 39), ci „...cîteva centigrame de creieri mai mult decît simla comunis”.

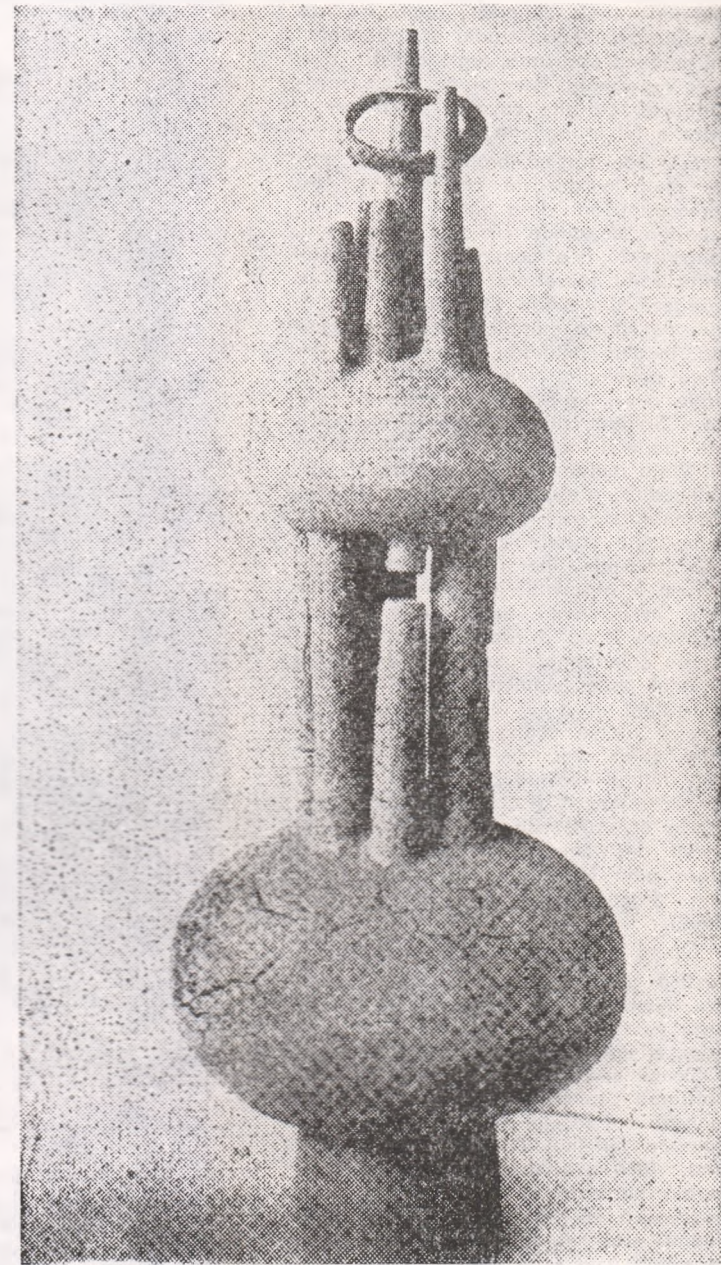
5) Dar articolele necuprinse?

Nu vrem numai decît să re-proșăm lui M. Drăgan că n-a căutat răspuns la vreuna din aceste întrebări. Vrem mai degrabă să îndreptăm vîtoarele comentarii și în aceste direcții. Numai așa o altă e-

diție Eminescu va putea deveni mai bună decît cele anterioare.

Înainte de a încheia, o singură precizare, tot pentru informarea exactă a cititorului. Eminescu n-a scris nici un articol la *Curierul din Iași*, cum crede M. Drăgan. Sub acest titlu este citat uneori *Curierul* lui Ba'assan, ziar care apărea în vremea aceea la Iași, unde Eminescu și-a publicat cronicile dramatice, articolele de politică internă și externă, precum și nuvelele Cezara.

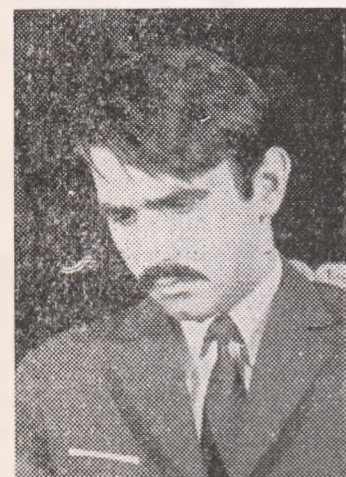
D. IRIMIA

COSTEL BADEA :

„Zbor”

ADI CUSIN: UMBRA PUNȚILOR

Acest al doilea volum al lui Adi Cusin se așază sub aceeași zodie a vegheii întransigente care delinea volumul de debut *A fi*. Formula, aparținînd lui Ion Pop, se cuvine acceptată, ca relevînd una din cele mai izbicioare trăsături ale poetului. Adi Cusin e un lucid care caută să-și formuleze în termeni cit se poate de exacti cele mai dramatice căutări, soltate de obicei cu teribile eșecuri. Universul producțiilor sale este marcat cu precizie decupat în contururi nete, de multe ori nepoe-

tic sau, mai corect, aparținînd zonelor inovatoare ale poeziei moderne. Versul curge cu regularitate, comunicînd adevărul poetului și nimic altceva. Nici o aură de mister, nici un loc pentru reverie, pentru contemplație sau destindere. Adi Cusin nu poate fi decli grav, sub o tensiune lebrilă, care nu conținește niciînd.

La o primă vedere s-ar părea că ne aflăm în fața unei poezii a încluziei, a nepuținței de a alege, cu toate eforturile făcute, într-o lume a formelor mășătoare: „Și ce luptă-ntr-o două culori, / Și ce verde dispus să respire! / Moarte cu nume de flori, / Fructe nascina din umire. / Și pe buze ce pete de-amur, / De polen susurînd, de uitare. / Semne din care decurg / Fapte, lumini schimbătoare” (Tra-versînd). „Dacă-ai veni să-mi spui tu îngră țîmplă / ce să aleg, cum să fac. / Am scăpat un obiect la picioare / sau aproape nimic, / Clipa aceasta e hotărîtoare / dacă eu îl ridic?” (Țîrziu). Impresia se cere însă corectată, poetul simulează mai mult nehotărîrea. Chiar cînd încluzia e reală, sîntem conduși mereu spre ideea că undeva se află un adevăr amenințător care noud ne scapă, în posesia numai a celor vizionari, atînși de blestem și de har. Poezia care deschide volumul (Depinde), se face expresia unei asemenea stări de spirit. Din demonstrația a relativității („Totul depinde cum cade lumina, / Nu-i cum se spune în unele cărți”) se ajunge treptat, printr-un sistem enigmatic de simboluri, la posibilitatea unei alte interpretări, accesibilă numai inițiatului: „Mai bine rămi sau mai bine să fugi? / Și-aprinzi lumînări pentru litere sfinte. / De-afară s-ar crede c-aici se fac rugi / Dar totul depinde, depinde”, pentru ca

în final să descoperim adevărul formulat cu pregnanța definițiilor: „Vin oaspeți și-aduci o tîpsie de-argint / Și-n unul din fructe sîd vina. / O parte nu vîd, iar o parte se mint — / Depinde cum cade lumina”.

Adevărul poetului, comunicat în parabole și simboluri enigmatice, în ciuda formulărilor de o izbicioare concretețe, e unul ascuns, greu de mărturisit, latidic și distrugător. Plu-tește peste versuri o spaimă continuă, sentimentul unei posibile catastrofe în fața căreia nu se schițează nici o reacție activă, sau un început de revoltă. Forțe obscure, asediază pe poet, alterînd dimensiunile lumii externe înainte de a-l ataca propria conștiință. Nici o salvare nu se întrevede, șansele de recuperare au fost ratate. Singură valoarea operei și a creatorului ei se opune în chip orgolios și inutil forțelor malefice acaparatoare.

cronica literară

Uneori acestea apar sub forma unei creșteri anormale, monstruoase care ajunge a fi privită ca ceva firesc (Nefericitul prinț). Alteori ele sînt numai sugerate ca o amenințare surdă, invitînd la o reclusiune cu iluzia libertății (Singuri). Urma-rea pentru artist este nepuțința de a se opune, pierderea harului. Veni un poet traduce, în obișnuita manieră narativă a lui Adi Cusin, ideea. Poetul „cu mînuși din Canada” cu „ghiozdan și îndreptar de vicli”, ce trebuie scos „din contemplația unui silon” e confruntat cu forța brutală anihilatoare. Rezultatul consemnează tragismul nepuținței: „Apoi subit și fără aprobare / voi să facă niște pași de dans. / Era prea mult. / Un șel peste lanțare / li rupse sclindura pentru balans. / Căzu-n genuchi orbit de strălucirea / Unei danturi de aur garantat; / Ștergîndu-și mlneca avu pornirea / Unei revolte. Dar zîmbi jenat”.

Există în versurile lui Adi Cusin aluzii permanente la o posibilitate care ar fi putut da alt curs existenței, dar a fost pierdută. O plecare s-a consumat fără a participa la ea, un moment istoric nu a fost folosit, o minune nu s-a produs în ziua așteptată. Chiar cînd se lvesc asemenea rare ocazii, ele rămîn nelucrifice. Marele meci ilustrează tocmai un astfel de eșec. Preliminariile, sentimentul de a asista la un eveniment epocal („Mi-au spus din mers că s-a zvrilit o miză / Pe care nici cu gîndul n-o întrece / Se adera sore unica repriză, / Ultima șansă, Marele lor meci!”) sînt contrariate. Poetul, devenit fără să știe jucător în marea confruntare, se trezește într-o întrecere inutilă, însingurat, lovit în însăși menirea sa de indiferența generală. „Bătu un clopot. Stăpînînd balonul / Domnea în soare un palanjen viu. / În jurul meu se retrăgea gazonul / Căci pe hectare-niregi era pustiu. / La centru cobori stîrpindu-mi harul / O șoaptă grea de stadion obez / O poartă-și omorîse lent portarul / Și m-aștepta absentă să șutez”.

Dar maximumul de dramatism e obținut atunci cînd forțele „răului” pătrund în însăși conștiința poetului, înstrîmîndu-l de propria țînță și de semen. Spaima autoinspecției și nepuțința comunicării transpar violent în *De profundis*, replică personală la Duhovniceasca lui Argezi. Înțînirea se produce într-o atmosferă saturată de teamă și mister: „Jar omul se tulbură adînc din citit / De parcă o lumină prea mare s-ar face / Ori un silp de-nituneric s-ar fi prăbușit / Nu-i așa că și se pare-o greșeală, / Nu-i așa că o teamă, pe scări urcă sus?”, după tensiune urmează oboseala, renunțarea de a mai găsi o punte de legătură: „Nu m-ai văzut pîn-acum niciodată, / Și dacă nu vezi ce citești dîm-neata? / — Citesc niște lrunză și iarbă uscată. / Dar dacă țî-e altă de greu, poji pleca”. Dar poezia cea mai tipică pentru etapa actuală a lui Adi Cusin rămîne *Ecce homo* care încheie volumul. Este reluat aici cunoscutul motiv al dublului, situat însă în contextul specific al problematicei care agită creația lui Adi Cusin. Poem narativ, ca altele alte piese ale volumului, *Ecce homo* urmărește dialogul dintre partea supusă alienării (actorul) și partea rămasă pură din conștiință (poetul). E un spectacol crucial la care se poate rezolva antinomia lunciară, una din marile ocazii la care iac aluzie poeziile lui Adi Cusin. Înălturarea dedublării necesită soluții radicale, extirparea părții străine a propriei personalități, cu riscul distrugerii integrale: „Demn ridicat în dreaptă cumpăntre, / Lama stîlețului am asvîrilit / Parcă creînd un timp pentru gîndire / Actorul din lumină m-a privit. / Rîdea încet, căzu adînc pe spate, / De bucuria sîngelui cuprins. / Din loja mea, cu mlîni înmănușate / Aplau-am subțire și distîns”. Indiferent de modalitatea travestirii, în poeme clar narative sau în cele dominate de simboluri enigmatice și formulate într-un ton oracular, Adi Cusin rămîne fundamental un poet al tragicului.

LIVIU LEONTE

MARIN SORESCU ÎNTE ACCEPTARE ȘI TĂGADĂ

1. Tristețea geometriei neeuclidiene

Imitat, pastșat, devenit idol al tinerilor poeți ori al celor în devenire, acceptat, refuzat, Marin Sorescu a sfârșit prin a crea ceea ce se cheamă un nou mod de a scrie poezie. El a intuit posibilitatea de a fi altfel decât ceilalți, de a comunica într-un alt mod lucruri știute și răsunate. În cele din urmă, procedeul pe care autorul *Morții ceasului* l-a socotit cel mai nimerit cu puțință nu este chiar altul de nou, fiind mai degrabă de actul critic decât de cel poetic. Michel Bulor afirmă undeva că a face critică se reduce — după lectura propriu-zisă — la a imprima o opere o mișcare de rotație în jurul unui ax interior. Esențială este găsirea acestui ax după care se ordonează de la sine întreaga materie a cărții, modificarea simților prin redimensionarea raporturilor față de centrul de rotație. Marin Sorescu procedează nu tocmai diferit: surprinde un unghi inedit, răstoarnă lumea cu susul în jos și-și debitează replica stînd în cap ca în cea mai firească dintre poziții. Putem vorbi, atunci, de o detașare a poetului față de propriul obiect? Și da și nu. Da, în înțelesul că abstragerea este față de contingent. Neacceptînd să vadă lumea întocmai cu semenii, el se îndepărtează de optica normei, reface în baza unui alt sistem de referință. Sorescu nu va afirma niciodată: Am ceva de spus! ci, Am de spus același lucru altfel! Operînd această distincție, putem admite existența detașării, dar de îndată ce acceptăm coordonatele noului univers ca familiare (relațiile poetului cu răsturnarea sint de familiaritate) depărtarea dispăre. Detașarea devine atunci, mai degrabă, a noastră ca factori exteriori față de o realitate artistică și prea puțin a poetului însuși de universul creației.

Marin Sorescu este neeuclidian și, mergînd mai departe, eretic. Lobacevski construisese, îndoindu-se de Euclid, o geometrie cvadridimensională, în care paralelele aveau dreptul să se întâlnească. Gestul conține indiscutabil o nuanță polemică, dacă nu altundeva cel puțin în refuzul deliberat al dogmei. La rîndu-i, Sorescu se îndoiește de vechile arte poetice și amestecîndu-le cu îndemînare într-o pălărie asemeni dădaiștilor de odinioară, le extrage pe segmente și într-o cu totul altă ordine. Urmarea? „Mai aruncați niște vreascuri / În soare, / Am auzit c-o să se stingă / Peste cîteva miliarde / De ani. / /... / Că uite, a și început să plîngă / Pe fețele noastre, / Făcîndu-le frumoașe și urite, / Făcîndu-le noapte și zi, / Făcîndu-le anotimpuri și ani” (*Focul sacru* în *Poeme*). Neeuclidiani existaseră încă de pe vremea lui Euclid, dar cîtă deosebire pînă la Lobacevski. Ei contestau, dăruindu-le un alt mod de a se socoti mai complicată. Clasicii și toate poeticele adiacente trăiau sub zodia lui Euclid, pentru ca abia romanticii să introducă în ecuație semnul minus. Ceea ce altădată era de domeniul evidentei, acum se cuvenea demonstrat; ceea ce părea simplu ca bună ziua se dovedește azi un sistem cu o mulțime de necunoscut. Canonul se transformă în cea mai deplină libertate, axioma devine teoremă, tiparele se năruiesc. Acesta e protestul lui Sorescu.

Despre ce scrie Marin Sorescu? despre orice, dar în primul rînd despre sine. „Să dialoghezi despre problemele tale fundamentale ca om: fericire, adevăr, existență, moarte... Toldeana ești centrul propriei atenții” — scrie în *Postulă la Tinerețea lui Don Quijote*. Cultivînd perspectiva insolită el operează, spuneam, asemeni unui

Văsur de graficianul japonez TOJI KURA

critic, de unde o anume luciditate („Să fim lucizi!”), judecare la rece și care implică în mod necesar persiflarea. S-au emis destule opinii despre ironia poetului, îndreptată, zice-se, asupra-si. E vorba, cred, mai degrabă, de o trucare a naturii intime. Dincolo de aparente, versurile sînt ale unui profund sentimental ce încearcă în fel și chip să se ascundă de ceilalți și, mai cu seamă, de sine. Devenim ironici abia după ce ne cunoaștem pe de-a-ntr-unul pînă în cele mai obscure unghere, și cînd preaplinul cunoașterii de sine începe să se reverse peste margini. Există însă în acest început de malicie o nebușită durere; e tristețea celui care descoperă propriile-i slăbiciuni în cei din preajmă, tristețea celui care de prea multă luciditate nu mai are dreptul să fie fericit. Căci acolo unde ceilalți constată ordinea deplină, el nu poate decât să remarce (aici își are izvorul ironia) harababură și pe te întunecate de culoare. Lucidul e un mare damnat: percepe, înainte de toate, urîtul și, abia pe urmă, oazele de frumusețe. El nu se mulțumește cu fericirea comună, dar, în același timp, e prea departe de idealul la care visează. Inșingurarea se organizează ca definiție irevocabilă: „Mi-e urît în cămașa asta / De litere / Prin care îmi ies ușor / Respirația și bătăile inimii” (*Singur* în *Moartea ceasului*).

Citîndu-l pe Sorescu îmi revine în minte Lobacevski și mă gîndesc că, probabil, după ce a fundamentat principiile noii geometrii, a căzut pe gînduri și a sfîrșit între gene două lacrimi mari, în care dacă cineva ar fi avut curiozitatea să se uite, ar fi putut distinge întreaga amară tristețe a neeuclidianului.

2. Alte niște „fabule”

Intrarea lui Marin Sorescu în literatură (1964) a fost salutăată de critici cu surle și tobe. Toți vedeau în proaspătul poet simbul de geniu cu care fiecare generație așteaptă să-și justifice existența. Au apărut *Poeme* (1965), *Moartea ceasului* (1966) și s-ar putea spune că faima poetului era în continuă creștere. S-a întîmplat însă exact invers. *Tinerețea lui Don Quijote* (1968) și, mai cu seamă, *Tușiți*, (1970) au ridicat primele semne de întrebare. Nu era vorba de simple obiecții cu caracter de amănunt. Critici altădată cucerii de noutatea poeziei lui Sorescu ajunsese să se îndoiască. „Poezia lui Sorescu a început să obosească”. „Sorescu se repetă cu fiecare nou volum; în primele cărți a spus tot ce a avut de spus”, „Scrie prea mult acest poet nu lipsit de talent” — iată formulări ce pot fi surprinse cu ușurință în ultimele cronici și articole. Chestiunea se cuvine examinată cu toată seriozitatea întrucît ea vizează însuși destinul literar al poetului în discuție.

Pentru mai multă claritate să reluăm o constatare anterioară. Care este, în fond, chestia

noutății lui Sorescu? Lectura oricărui volum duce la constatarea că majoritatea (pentru a nu spune totalitatea) „pieselor” au o structură binomă: *discursul poetic propriu-zis* — înțelegînd prin asta istorisirea faptică sau, mai exact, aparent faptică — și *poanta*, voita răsturnare a sensului urmărit în discurs, printr-o reformulare conclusivă ori printr-o asociere insolită. Și rezistența poeziei mizează tocmai pe o cît mai fericită împerechere a laturilor voit antinomice. De la poemul cu asemenea organizare și pînă la fabulă nu e formal vorbind, decât un singur pas. Un exemplu va fi edificator. Bunăoară *Pînda* (în *Tușiți*) pleacă de la ideea că există posibilitatea de a surprinde în orice ne înconjoară „un fir” („Există atîtea amprente / Care se lăfăie necercetate”) pe ale cărui urme mergînd să găsim răspunsul chinuitorilor întrebări care ne frămîntă. Și întreaga primă parte narează o asemenea imaginară investigație de factură polițistă („Ne împărțim în două echipe egale / Eu și cîinele Osman”) pentru ca „acțiunea” să se curme brusc „la ora mesei”, deși „ar fi multe de descoperit și scos la lumină”. Pînă aici nimic deosebit, căci e firească sistarea „operațiunilor” la ora prînzului (masa și somnul sînt respectate în orice înfruntare cavalerescă), semn al acceptării necesarelor canoane ale existenței. Nu (numai) aceasta este intenția poetului — după cum putem deduce din ceea ce am numit, chiar impropriu, poantă sau morală („Și-atît eu, cît și ceilalți echipă egală — / 3-4-trunul cîine — / Cădem de perfect acord mutual / Că nimic nu-ți stimulează mai mult pofta de mîncare / Decît o lume pîndă de pollogării”) — cît constatarea, nu lipsită de adevăr, că orice am întreprinde nu e decît pentru a „obosi” și „flămîzi”, pentru a ne mistui energiile latente, în vederea „reîmprospătării”. Dualitatea omenescului, resimțită tot mai acut de la antici încoace, devine la Sorescu un fel de leitmotiv, originalitatea nefiind în idee cît în spiritul și forma spunerii. Observațiile ar putea continua asupra oricărui alt poem cu aceleași rezultate. Ceea ce am urmărit să arăt este că toate ajung să capete o formă fixă, detectabilă succesiv în *Poeme*, *Moartea ceasului*, *Tinerețea lui Don Quijote* și, mai recent, în *Tușiți*. Se înțelege că o asemenea definiție a poematului în apropiere de fabulă nu reprezintă în sine un pericol. El se ivește însă în momentul cînd „tiparul” începe să se uzeze, ca urmare a unei prea dese folosiri (a se vedea *Mania persecuției*, *Străinul*, *Peștera*, *Absurd*, *Păreie* ș.a.).

Cărțile lui Sorescu plac fără rezervă la prima lectură prin refuzul programatic al canoanelor și stereotipiilor lor ideal ar fi ca fiecare să fie prima, dar și ultima, pentru a lipsi termenul de comparație. Cum realitatea este cu totul alta și sîntem obligați a privi în relație toate ieșirile poetului în lume, trebuie să recunoaștem că anticanonicul Sorescu riscă, cu fiecare nouă carte, să devină un îndrăcit canonic. Acest rebel liric, contaminat de morbul zdruncinării convingerilor consacrate, acest malițios moralist în stare imaginativă ar trebui să scrie ceva mai puțin și să-și cenzure cu mai mult spirit critic producțiile. Altminteri, nu vîd unde se ascunde luciditatea poetului...

3. Sacrul drept la harakiri

Dacă despre Sorescu-poetul s-a vorbit și-ntr-un fel și într-altul, dramaturgul a fost mai mult decît ignorat. În cele din urmă, *dramaturg* reprezintă în cazul său o denotație improprie căci *Iona* și *Paracliserul* nu sînt piese în înțelesul tradițional al cuvîntului, chiar dacă autorul le subintitulează „tragedii”. *Poemele* conțineau fiecare în germene pretexte pentru posibile tragedii, căci preferința lui Sorescu merge spre surprinderea în banalitate a marilor și adevăratele drame. De aceea, nu e de mirare că atît *Iona* cît și *Paracliserul* intercalează în construcția poematice din volumele de „lirică”, după cum nu surprinde constatarea că ambele nu sînt decît niște poeme în fals dialog. *Paracliserul*, o meditație în marginea legendei *Mășterului Manole*, reia ideea unei „piese” cu același titlu din *Moartea ceasului* în vreme ce *Iona*, nici mai mult nici mai puțin decît o *ars poetica*, se află concentrată în *Straturile* (*Tinerețea lui Don Quijote*): „...Omenirea sapă, / Face arheologie, / Deocamdată n-am descoperit / Decît un bulgăre de pămînt. / / Tot e ceva / În lumea asta de stele”.

Simbolul și situația poetică din *Iona* sînt excelente, ele interesînd însă numai dintr-un anumit moment al fabulației, acela în care eroul ajunge în burta chitului urias. Monstrul este înghițit de un altul mai mare, și așa mai departe, iar *Iona* care ținteste să iasă la lumină trebuie să spintece la nesfîrșit noi și noi burți. Și cînd iese, în fine, afară, face gestul vechilor samurai, își crestează pîntecele cu un același cuțit. Ultimele cuvinte, deloc întîmplătoare, adună întregul înțeles: „Gata, Iona? Răzbi-m noi cumva la lumină”. De ce se sinucide „pescarul”? Sau, mai aproape de litera textului, este vorba — cu adevărat — de o sinucidere? Conceptul ca o invitație la cunoaștere de sine poemul aduce în discuție ideea sacrificiului și care apare, sub o altă formă și într-un cu totul diferit context în *Paracliserul*. Tentativele succesive de eliberare sînt tot atîtea trepte spre întoarcerea în propriul abis al eului. Straturile înălțurate unui după altul duc în fața ultimului și cel mai greu de trecut dintre toate, cînd pînă la simbul ireversibil al ființei nu mai ai de făcut decît un ultim pas decisiv. Ai dreptul atunci să alegi între a renunța, acceptînd întregul avatar al existenței ca eșec, și a merge mai departe. Nici nu știi prea bine dacă e ultima stavilă în calea supremului adevăr, sau dacă și după acest zid se află un altul, pe urmă încă unul ș.a.m.d. Cu suflarea de pe urmă dărimi porțile și în clipa dinaintea sfîrșitului înțelegi că ai ajuns acolo unde visai să răzbești de o viață întoacă. Nu mai ai însă puterea de a spune și celorlalți că ținta e mai aproape decît ar putea bănui cineva. Mori cu adevărul pe buze și fiecare dintre cei rămași urmează să hotărască singur dacă poate sau nu să pășească peste ultimul prag. *Iona* nu e construit sub regimul sinuciderii; moartea devine pentru el adevărata naștere.

POȘTA REDACȚIEI

Valeriu Bărgău, Brăila.

Dintre poeziile trimise reținem „Ora inexistență” și „Lamentație la un poet” pe care le recomandăm redacției; revista „Cronica”, ne avînd un caracter exclusiv literar, nu poate afecta poeziei decît un spațiu destul de restrîns.

Guriencu Gheorghe, Tulcea.

Vă mulțumesc pentru anabilitățile din scrisoare; în ce privește poeziile, ele denotă o oarecare înzestrare poetică, minată însă de lipsa unui autocontrol lucid. Poezia „Așteptare” de pildă conține pasaje reușite ca: „...Străbat orizontul de foc. / Din zare răsund trei șoapte / Pustiul cea-duce noroc”. Păcat însă că sfîrșitul ultimei strofe coboară întreaga poezie la nivelul romanțelor de album: „Zorile ce par trecînd / De omul care iubește”. Cred că lecturi aprofundate ar putea să vă aducă la limpezire.

Ion Intim

Pseudonimul dvs. mi se pare de un gust mult sub acela al poeziilor pe care mi le trimiteți. Căci, deși nu puteți încă scăpa de lamentația construcției ca „trupurile noastre coborîte-n cîntec” etc., se pare că în versurile dvs. se ascunde acel simbul melodic ce stă la baza exprimării poetice. În afară deci de muzicalitate și îndemînare prozodică, dispuneți și de imagini ferice, ca de exemplu aceea cu care începe poezia „O zi urmînd”: „Cocoșii cu ore rotunde-n / pliscuri / bat de zor în pieptul pămîntului. / În viitor am putea propune iconocajiei cîteva poezii de dvs., deși nu numai pseudonimul ne împiedică deocamdată s-o facem.

Geo Caletaru

La dvs. nu se mai pune problema unui debut; de aceea nu mi voi exprima aici părerea despre poeziile trimise, ci le reținem sectorului potrivit. Țin să vă avizez însă că eu nu ioc parte din colectivul de redacție al acestei reviste și în consecință nu pot promite nimic în legătură cu acceptarea unei colaborări.

Marius Cosmiceanu, Ploiești.

Vă mulțumim pentru bunele urări ce le adresăm revistei și vă asigurăm că toate lucrările, pe măsură ce ne sosesc, sînt analizate cu maximum de obiectivitate. Poeziile dvs. se află însă deocamdată destul de departe de pragul publicării. Presupun că sînteți foarte tînăr, caz în care merită să perseverați. Vă recomandăm mai ales lecturi din Arghezi, Barbu, Blaga, din poezia actuală; sensibilitatea ca atare, de care dvs. dispuneți în chip evident, e-te una din condițiile poeziei, dar ea cere, pentru a se constitui în valoare obiectivă, forme de expresie în acord cu evoluția generală a artei cuvîntului. Mai trimiteți.

Elena Drăgan.

Nu am cunoștință de alte plicuri; eu fac corespondența literară abia începînd cu nr. 2/1971. Întrebați dacă nu se poate permite licența suprîmării „h”-ului în cuvintele „hermină” și „hieratic” mai întîi, nu se poate spune despre o licență că e „permisă” sau nu. Ș. apoi, în poezie se permite orice, numai poezie să fie; dar în cazul dvs., cred că nu se permite nimic, cu atît mai puțin „licențele” gramaticale și lexicale pe care vi le „permiteți” din plin.

L. NEAGOE: „Natura moartă”

AL. GRAUR: SCRIERI DE IERI ȘI DE AZI

Cartea acad. Al. Graur, apărută la Editura științifică, cuprinde articole scrise în intervalul a patru decenii. Autorul grupează materialul volumului în trei compartimente: lingvistică generală, lingvistică latină și lingvistică românească.

Fiind cuprinse în volum nu mai puțin de 38 de articole, nu vom putea face aprecieri despre fiecare în parte. Chestiunile care ne-au atras mai mult atenția sînt cele referitoare la originea limbajului, la limba literară și la dialectele limbii române.

În „Limba gesturilor” și „Limba strigătelor”, autorul reia o problemă mult discutată din antichitate pînă astăzi, aceea a originii limbii. Întrebarea care se pune în mod obișnuit este: „de unde au luat primii oameni compozițiile sonore din care și-au făcut primele cuvinte?”. Pornind de la filozofia materialist-dialectică, Al. Graur, dă la această întrebare un răspuns clar și acceptabil: primele cuvinte își au originea în strigăte. Ele nu puteau fi și nici nu trebuiau, explicate, ci erau „înțelese de la sine”. Gesturile, folosite și ele în comunicare, ca și astăzi, nu au avut un rol hotărîtor în apariția limbajului: „Gesturile au efect numai pentru cel care de mai înainte are atenția îndreptată asupra situației, pe cînd strigățul atrage el însuși atenția. Dar pentru cine era dinainte atent nu mai era nevoie de nici un semn, prin urmare valoarea de semn al gestului era cu totul inferioară strigățului. Iată de ce limba s-a dezvoltat pe bază de strigăte și nu pe bază de gesturi”.

Fiind vorba de o problemă pur teoretică, lipsind orice suport documentar, se cere o logică strictă a demonstrației — și tocmai aceasta impresionează în articolul de față.

O problemă pe cît de interesantă pe atît de dificilă se discută în articolul „Limba viitorului”. Deși este greu de dat soluții sigure, se poate spune, totuși, că trăim o epocă în care este evidentă tendința reducerii numărului de limbi și că se conturează necesitatea unificării limbilor. Firește, apariția unei limbi unice este un proces foarte îndelungat. Dar, unificarea vocabularului mai ales a celui științific și tehnic, bazat, în primul rînd, pe elemente latine și grecești, nu mai este o chestiune discutabilă. Ce contribuție vor avea limbile actuale la limba viitorului este greu de spus. Sigur este însă că limbile cu mare prestigiu cultural și cu o structură gramaticală mai simplă vor avea o parte mai mare de contribuție.

Articolul „Cum se studiază limba literară”, publicat în 1957, încearcă să răs-

pundă la patru probleme: 1. Cînd apare limba literară în România? 2. Limba poeziei populare este literară? 3. Baza dialectică a limbii române. 4. Cum se studiază la noi limba literară. Ne vom referi doar la a doua și la a treia. Acad. Al. Graur consideră că limba literaturii populare este literară. Că literatura populară a avut un rol însemnat în apariția și dezvoltarea limbii literare, nu ne îndoiim, dar această literatură nu este creată într-o limbă literară, indiferent de epocă. Nu știm dacă în discuție pot fi aduse poemele homerice. Poezia noastră populară și basmele erau recreeate de fiecare individ în graiul său, adăugîndu-se sau eliminîndu-se unele elemente fonetice sau lexicale. Lipsa conștiința necesității unei limbi unice. Pe cînd poemele homerice, după ce au fost scrise, erau învățate de fiecare generație, indiferent de variantele în circulație. Cîtă vreme au circulat oral nu au prezentat o limbă literară cît de cît normală. Dacă am admite, împreună cu acad. Al. Graur, că limba literaturii populare este literară, ar însemna că nu există popor fără o astfel de limbă. Ideea aceasta se contrazice cu următoarea afirmație: „În Uniunea Sovietică, pentru populațiile care n-au cunoscut regimul burghez, s-a ales dialectul cel mai potrivit, și acela a fost promovat ca limbă literară”. Ne întrebăm: aceste populații nu au avut o literatură populară? Deci: nu au avut o limbă literară? Aceeași este situația multor limbi, să zicem, din Africa sau Oceania.

Nu înțelegem sensul „unificării limbii” (p. 101). Ar reieși că limba română literară nu era unificată acum 13—15 ani. Sau este vorba de unificarea graiurilor populare? În acest caz ar însemna ca vorbitorii să renunțe definitiv la particularitățile lor de grai și să adopte limba literară. Este greu de presupus că se va întîmpla acest lucru într-un viitor apropiat. Dovadă: volumele apărute din N.A.L.R. (Noul atlas lingvistic român, pe regiuni) în care materialul este cules în ultimii ani. Dacă s-ar studia comparativ hărțile A.L.R. cu cele ale N.A.L.R. pentru Oltenia și Maramureș, am vedea că deosebirile sînt nesemnificabile — și intervalul dintre culegerea materialului pentru cele două atlase lingvistice este de peste 30 de ani. Am vrea să subliniem că ritmul de înlăturare a elementelor regionale este foarte lent deși limba literară influențează astăzi mai mult limba vorbită decît altădată.

Este cunoscută poziția acad. Al. Graur în privința limbii române și dialectelor sale. Domnia-sa consideră că în sudul Dunării ar fi vorba de limbi romanice

independente (aromăna, meglenoromăna și introromăna) și nu de dialecte ale limbii române. În nordul Dunării se vorbește limba română, nu dialectul dacoromân. Discuția privitoare la această chestiune, foarte importantă, a dat dreptate celui alt punct de vedere, susținut de cei mai mulți lingviști: limba română are patru dialecte, unul în nordul și trei în sudul Dunării.

Nu știm dacă autorul nu a revenit asupra acestei probleme. Pentru că, trebuie să precizăm, acad. Al. Graur revine asupra unor puncte de vedere mai vechi, pe care le consideră nejuste (vezi p. 33—34 din volumul prezentat aici). Aceste reveniri presupun o discuție neîncheiată și sînt în avantajul clarificării. Oricum, concepția domniei-sale, exprimată în scris, a prilejuit, la vreme, o catalizare a discuțiilor și i-a determinat pe ceilalți lingviști să-și exprime punctul lor de vedere.

Este justă observația de la p. 105 că limba literară la noi se studiază altfel decît ar trebui: „Marea majoritate a cercetătorilor se mulțumesc să dreseze un inventar, un fel de catalog, de toate neologismele, arhaismele, regionalismele etc., pe care le folosește cu mare scriitor”. La cele spuse mai sus am adăuga că se cercetează nu limba scriitorului, ci unele elemente ale limbii sale, ocolîndu-se tocmai ceea ce este mai important: folosirea limbii literare de către scriitorul analizat. Înșirarea unor liste de cuvinte nu folosește cu nimic studiului limbii literare.

La data cînd s-a publicat acest articol se putea scrie: „Dacă cunoaștem aceste teorii (cele idealiste, n.n., I.P.) vedem de unde vine felul în care lingviștii noștri studiază limba literară. Nu interesează colectivitatea, masele, ci cîțiva artiști talentați, care creează limba” (p. 111). Într-o discuție care are ca scop clarificarea unei probleme și stabilirea unui punct de vedere comun într-o problemă atît de importantă, se pot exprima și păreri greșite. Aceasta însă nu înseamnă că este vorba neapărat de idealism.

O mențiune aparte trebuie făcută în legătură cu amplitudinea articolului Neologismele, reprodus după „Revista Fundațiilor”, nr. 8, 1937, în care se discută unele probleme de cultivare a limbii și se vorbește despre „cuvintele principale din limbă, fondul esențial” care „rămîne mereu același” — chestiune re-luată de autor, după cum se știe, pe un plan foarte larg, după aproape două decenii.

Participant activ la toate discuțiile mai însemnate din lingvistica românească în ultimii 40 de ani, acad. Al. Graur și-a exprimat întotdeauna clar punctul de vedere. Firește, nu toate părerile emise au fost sau sînt acceptate. Cartea aceasta va prilejui, poate, reluarea unor dezbateri.

ION POPESCU

NATURA ACUZĂ

Un savant englez, ecologul Gordon Raltry Taylor a scris o carte care se traduce în toate limbile globului, pentru că interesează deopotrivă întreaga omenire. Aceasta, deși pe banca acuzării se află Omul, iar cea care tostește rechiziții este Natura. După opinia revistei franceze „L'Express” (nr. 1011/1970) cartea intitulată „Judecata cea din urmă” e un recensământ lucid și precis al crimelor pe care omul le comite împotriva „echilibrului natural”.

Dar pentru a pătrunde în această ultimă judecată, mai înții în ce constă echilibrul natural de care se ocupă ecologia?

Dacă extermini vulturii, riști să ai de-a face cu lăcustele, fiindcă vulturii se hrănesc cu șoprlle, care la rîndul lor vînează broaștele, iar broaștele adoră picioarele de lăcuste. Un asemenea lanț al săbișciunilor poate fi numit ecologie. Sau invers: o încercare de a sădii malarie din Malaezia a declanșat ciuma și totodată prăbușirea acoperișurilor la numeroase locuințe. Cum? Aerosolii au decimat o dată cu înțăriri din bălți o specie de crabii mării, ceea ce a determinat reducerea numărului de șoprlle-gekos, ceea ce a dus la împuținarea pisicilor. În raport invers, lipsa pisicilor a condus la înmulțirea șoarecilor purtători de ciumă. Dacă se trecea la otrăvirea neamului șoricesc, purcii — adevărații purtători de microbi — jugeau pe oameni. Din fericire, Serviciul mondial al sănătății a judecat logic situația și a parășutat imediat un regiment de pisici. Astfel, epidemia de ciumă a fost stăvilită.

Și acoperișurile? Un corolar al acțiunii: o anumită omidă care trăiește pe acoperișurile din frunze ale colibelor s-a înmulțit din cauza lipsei șoprlle-gekos în asemenea hal încît a macerat cușmele vegetale. Iată, deci, care e domeniul de cercetare al ecologiei și lecția de extras: atenție la echilibrul naturii. În caz contrar se pot întîmpla multe aparent ciudățenii, în fond însă explicabile prin ecologie.

Nu ne-ar digera nici antropofagii! Studii făcute la universitatea din Miami au stabilit că cei mai improprii pentru consumul antropofagilor par a fi americanii, întrucît țesuturilor lor conțin zece la sută peste limita normală de substanțe nocive, captate din aer poluat. Ar urma englezii și suedezii. Recordul pe 1970 l-a deținut însă Israelul cu noulăsprezece la sută, dar a fost depășit de India (douăzeci și nouă la sută) unde praful și acizii poluanți urcă chiar la 6000 metri altitudine.

Poporul american se mișcă purtînd de ici-colo, 20 tone de plumb, în corpuri, fără a mai ține seama de plumbii pe care și-i trimite gangsterii. Or, plumbul e un metal foarte periculos. O pasăre care primește aice, dacă nu din cauza rănii, moare otrăvită de plumb. Bălțile pe care se vînează mult ajung să otrăvească rațele.

În cursul ultimilor ani, producția de plumb a atins 4 milioane de tone pe an, adică de 40 ori cît în perioada pre-industrială. Dar nu plumbul integrat în utilaje și construcții

e cel care ne amenință serios, ci plumbul pe care îl respirăm, începînd cu cel amestecat în benzină. S-au găsit urme de plumb în cele mai îndepărtate regiuni din Pacific, în timp ce deasupra marilor metropole concentrația e de 10.000 de ori mai mare decît nivelul normal.

Vom fi congelați cu scobitoarea în dinți? Nicl n-au apucat bine cercetătorii să studieze fenomenul încălzirii climatului planetar, semnalat în 1910, cînd din 1965 situația s-a răsturnat total. În 1969, gheața Atlanticului de nord a depășit cotele ultimilor 60 de ani. Sosii din India cu avionul, prof. Bryson de la Universitatea din Wisconsin, a observat o ceață uniformă, albăstruie, suspendată deasupra continentului la o altitudine de 6—7000 metri, care bineînțeles oprea o parte din razele soarelui. Cercetările fiind exilnice, asemenea pătriri de ceață au fost observate și în Brazilia și în Africa centrală, în Gollul Persic, în China... Cine le formează? Praful puștat de vînt, gazele naturale arse, uzinele mașinilor, avioanele...

Presupunînd că pe zi zboară cam 3000 de avioane, aceasta înseamnă sporirea păturii de nori Cirus cu 5—10 la sută. S-a calculat că, datorită curselor aeriene, Atlanticul de nord a depășit deja norma de acoperire cu 10 la sută. Avioanele supersonice vor spori pătura de nori, ceea ce conduce la răcire atmosferică.

Unul din consilierii agenției spațiale britanice, dr. Y. Lovelock, a stabilit și curba de răcire, prevăzînd pentru 1980 o eră glaciară (o scădere de 5—8 grade) așa cum s-a întîmplat la sfîrșitul pleistocenului cînd au fost brusca congelați mamuții cu iarba în dinți.

Statele Unite fură oxigen Se știe că atmosfera e un produs biologic, oxigenul fiind furnizat de vegetație. Or, niciodată oxigenul n-a fost distrus cu mai multă irenezie ca astăzi, fără a se lua măsuri de înlocuire. Un Boeing 707 arde 35 tone de oxigen la fiecare traversare a Atlanticului; la orice oră se află în aer circa 3000 avioane cu reacție, deci circa 16 milioane tone de oxigen pe an. Adăugați uzinele consumatoare de oxigen, arderile etc. și gîndiți-vă în ce proporție scad pădurile și creștea aerului (care în nici un caz nu produce oxigen) și vedeți consecințele. La ora actuală, Statele Unite nu produc decît 60 la sută din oxigenul pe care-l consumă, diferența fiind furată din totalul planetei.

Trecînd peste poluarea oceanelor cu produse petroliere reziduuri de tot felul, metaie nocive, detergenți etc. etc. — amintind declarația lui Thor Heyerdahl că în cursul ultimei sale traversări a Atlanticului cu vasul de papirus, nu s-a putut spăla pe dinți multe sute de mile de coasta americană într-afel de murdară era apa, ne punem întrebarea esențială: cum va lupia omul împotriva acestor primejdii? Va avea puterea să aleagă din darurile tehnicii moderne, pe cele care îi ajută existența, dintre multele ce-l conduc la sinucidere? Va putea reveni la cadrul echilibrat al naturii? E greu de presupus, întrucît omul trece printr-o criză de responsabilitate. Pînă acum, mediul optimiza totul, fiind rezervor de viață. În viitor va trebui să ne comandăm mediul. Ne așteaptă deci cea mai grea responsabilitate din istoria omenirii.

Trad. de AL. ARBORE

CURIER

DIN BIBLIOTECA

„G. T. KIRILEANU”

Sub auspiciile bibliotecii municipale Bacău, a fost tipărită recent o nouă lucrare valoroasă: Cartea românească veche în bibliotecă „G. T. Kirileanu” Piața Neamț (1970). Prețiosul fond de cărți vechi adunate de cărturar, a cărui personalitate a fost evocată de curînd într-un modest volum omagial, se recomandă astfel în chipul cel mai indicat atenției cercetătorilor. Modelul prezentării este acela al Institutului de I. Bianu, Nera Hodoș și Dan Simionescu în Bibliografia românească veche (vol. I—IV, 1903—1944), după sugestiile anterioare ale lui Hădeșu.

Cele 173 de cărți vechi (13 cîn sec. XVII., 60 din sec. XVIII și 100 din primele trei decenii ale sec. XIX) adunate de G. T. Kirileanu, un adevărat tezar al culturii românești, cum îl apreciază, într-o călduroasă prefață, prof. Dan Simionescu, au fost repertoriu cronologic, cu toată armătura bibliografică și cu reproducerea însemnărilor făcute de-a lungul anilor de diferiți posesori, ca „să se știe”. Cel ce le-a strîns cu un zel pilduitor, a făcut el însuși diverse însemnări cu privire la aceste note manuscrise pe care autorul bibliografiei, Mircea Filip, le-a întrebunțat parțial în studiul introductiv.

Trebuie spus că, deși cărțile repertoriolate sînt în totalitate necunoscute din Bibliografia românească veche, unele dintre ele prezintă particularități poligrafice care s-ar cuveni să fie cercetate amănunțit. Nu este vorba de ecili defoșbite, ci — cum o pînazăz defoșbit — de tiraje deosebite. Aceste elemente deosebite prezintă interes pentru istoria cărții, a tiparului, a gustului tehnoredacțional, după cum însemnările autografe reproduc de fiecare dată sprîință cunoașterea interesului pentru lectură, a criteriilor de apreciere, a circulației cărților. Pentru istoric, dar și pentru istoricul literar, ele prezintă un interes aparte.

Este cazul, de pildă, al Istoriei României, tipărită în greștea la Leipzig, în 1816 de către Danil Philippi, de la care exemplarul citat (nr. 109) păstrează și o interesantă epistolă (reprodusă, din nefericire, numai în traducere, p. 85—86) adresată geografului francez Jean Denis Barbié du Bocage. O alta (nr. 122), Pedagogia și metodică lui Villameu, tradusă de Neam Petruțiu (Buda, 1818) are un exlibris din care rezultă că a aparținut în un moment dat lui Ion Creangă — amănunt care interesează, desigur, pe monografiști.

Lucrarea lui Mircea Filip, bogat și bine ilustrată cu facsimile, nu dublează totuși Bibliografia românească veche, ci reține în descriere elementele pe care autorul monumentalei opere nu le-au consemnat, adăugînd prețioase comentarii. Din acest punct de vedere ea urmează, în bună măsură, exemplul lui G. Hincu din Cartea Românească veche în Biblioteca „V. A. Urechia” (Galati, 1965), aceasta din urmă mai notorocă sub raportul noutăților strict bibliografice.

Autorul merită desigur felicitările prefetatorului, ca și instituția care l-a înlesnit și valorificat cercetarea.

AL. ZUB

CERCETĂRI ISTORICE

Culegerea „Cercetări istorice” (Iași, 1970, 367 p.), care apare sub egida Muzeului de Istorie al Moldovei reunește studiul de istorie (națională și universală), muzeografie, arheologie. Nu mai puțin interesante sînt rubricile intitulate „Documente”, „Monumente și locuri istorice”, „Noi”.

Din domeniul istoriei antice, semnificativ studiul lui N. Gostar despre Numele și originea costobocilor (pp. 109—117). Pe linia unor preocupări constante, care îngăduie cunoașterea aprofundată și critica temeinică a izvoarelor medievale sîrdne, C. Chiodaru ajunge la unele date certe privind Localizarea unor triburi din lista geografului bavarez (pp. 119—132). Gh. Platon restabilește caracterul Complotului lui Ionăță Popovici din Moldova din anul 1839 (pp. 133—154). Viața și opera unora dintre strălucii reprezentanți ai școlii istorice gene formază obiectul unor pătrunzătoare examinări (C. I. Al. Zub, A. D. Xenopol. Note istoriografice, pp. 187—201; Em. Diaconescu, Teohari Antonescu — înaintea al muzeografiei românești, pp. 21—27). Mai multe studii — elaborate pe baza unor cercetări minuțioase efectuate în diverse arhive din țară — se referă la aspecte importante ale perioadei contemporane: Em. Bold, Problema reparatiilor și relațiile internaționale de Conferința păcii la planul Dawes (pp. 203—218); A. Kereki, Problema tacticii P.C.R. în perioada luptei pentru instaurarea puterii populare (pp. 251—263); A. Loghin, Contribuția organizațiilor muncitorești la crearea partii-

dul unic al clasei muncitoare (pp. 265—274); I. Saizu, Greve ale muncitorilor textiliști din Iași (februarie-aprilie 1940) (pp. 243—249).

Materialul adunat și încheierile desprinse în cursul unor campanii de săpături arheologice permisi lui V. Spînel, V. Palade, Stela Cheplea și Al. Andreoiu să comunice date noi despre evoluția societății omenestii în Moldova din perioada veche și pînă în veacul al XVII-lea.

Contribuțiile muzeografice îmbogățesc conținutul volumului în care ne reținem. Dintre acestea se disting articolele datorate lui I. Grigoriu (Din istoricul muzeisticii leșene, pp. 9—19), Maria Humiluc (Colaborarea dintre uniuniiștii moldoveni și munteni în lumina unor documente ale vremii aflate în Muzeul Unirii din Iași, pp. 20—42) și C. Florea (Reflexarea muzeisticii a relațiilor revoluționare cîntre Al. I. Cuza și Giuseppe Garibaldi, pp. 43—50). Ele sînt însoțite de un bogat material ilustrativ, cum și de documente editate și inedite (împărțite în anexă).

Despre monumentele și locurile istorice ale Iașului cităm în înțelegere bogate informații. Îndeosebi în materialele semnate de N. Grigoriu (Două monumente de artă feudală din împrejurimile Iașului: mănăstirile Hîncea și Aroaneu, pp. 283—308) și C. Cioacă (Un prestigios lăcaș de cultură: „Ateneul popular din Tătărași”, 1919—1940, pp. 317—328).

Considerăm că, în linii generale, compartimentarea volumului Cercetărilor istorice a fost judicioasă făcută. Credem, înțuși, că în viitor va trebui să găsim în rezerva rubricii de „Documente”. Apreclem ca fiind terici soluția la care au ajuns editorii, prin selecția nimerită a materialelor reținute pentru tipar, în privința închinării istoriei locale cu cea generală.

Înaintea de a încheia se impune să precizăm că volumul de față amintește de prestigioasa revistă tipărită la Iași în urmă cu cîteva decenii de către profesorul Ilie Minea. Titlul ales și programul formulat obligă — trebuie să spunem — foarte mult. În acest sens, cei dinți volumul al Cercetărilor istorice prezintă îndeajuns garanții de reușită.

GH. BUZATU

MECANISMUL MEMORIEI

Doi cercetători americani, I. S. Griffith și H. R. Mahler, de la laboratoarele de chimie ale universității Indiana (S.U.A.) au elaborat o nouă teorie asupra mecanismului molecular al memoriei. Conform teoriei lor, capacitatea de memorizare care este codificată într-o polinucleotidă crește foarte mult dacă respectivul polimer este sintetizat în acest scop. Faptul că celulele nervoase ale adulților nu se divid este explicat de marea stabilitate a acidului dezoxiribonucleic (ADN) care se dovedește a fi un excepțional sistem de înmagazinare a informațiilor biologice. ADN-ul, se află în celule sub formă de lanțuri lungi cu regiuni ce corespund secvențelor de aminoacizi al proteinelor împreună cu arii adiacente care controlează funcționarea genelor. Cei doi cercetători sugerează că aceste proprietăți „de control” ale secvențelor menționate pot fi modificate prin metilare, reacție ce schimbă caracteristicile nucleotidice. Alternanța acestor reacții ar putea explica multe fenomene specifice memoriei omenestii.

ZAHĂR DIN... LEMN

Recent, un grup de cercetători de la PULP MANUFACTURES RESEARCH LEAGUE au comunicat noi procedee pentru transformarea deșeurilor de la fabricile care utilizează pasta de lemn. Unul dintre acestea urmărește recuperarea zahărului din lemn — produs dulce dar sărac în calorii. Producerea acestui material este importantă dacă avem în vedere acțiunea împotriva diabetului pe bază de ciclamă — element dăunător organismului. Alături de recuperarea acidului acetic din pasta de lemn, prelucrarea xilozei (zahăr de lemn) ar putea permite nu numai realizarea unei noi industrii ci și producerea unei mari cantități de oxigen, necesar în tratarea efluenților din fabricile de celuloză.

UMANISMUL ȘI DINAMICA VALORILOR

(urmăre din pag. 1)

pin pe timp, stăpîn al clipei prezente și al viitorului. Socialismul a rupt măștile imposturii sau mistificării, a scos din anonimat mii de talente și aptitudini nerealizate și ironsite în trecut, creînd în sfera relațiilor sociale cadrul necesar pentru ca fiecare individ să-și poată afirma personalitatea, să-și găsească pe scara valorilor locul ce i se cuvine, potrivit capacității, talentului și calităților proprii.

Clădită pe acest criteriu, patria noastră socialistă este fructul viu al muncii eliberate, al muncii conștiente și pline de abnegație a poporului. Cea mai mare cucerire revoluționară a socialismului rezidă tocmai în această trăire plenară și demnă a umanismului muncii, care, asemenea unei forțe dimiurghice acționează nu numai asupra naturii propriu-zise, ci și asupra omului însuși, făcînd-l un participant activ la întreaga viață socială. Munca, prin conținutul, roadele și revărsarea ei, a căpătat investitura celei mai importante activități umane, baza democrației noastre socialiste. Ea definește însăși structura țării noastre, care conferă fiecărui cetățean calitatea de făuritor al unei patrii în care criteriul principal de conduită, de morală, îl constituie hărnicia, talentul, capacitatea omului, dorința lui de a se dăruie colectivului. Relațiile socialiste accelerează și desăvîșesc devenirea unei noi atitudini față de muncă și față de bunul obștesc, încheierea unei active poziții față de treburile publice, față de multiplele activități ale organelor locale și de stat. Legăturile care se stabilesc între partid, colectivitate și persoană, devin din ce în ce mai trainice, îmbogățind prin complexitatea lor însăși „esența umană” a omului societății noastre socialiste.

Succesele obținute, în dezvoltarea economiei naționale și în sporirea veniturilor naționale pentru perioada cincinalului parcurs, dau partidului și guvernului posibilitatea să înfruntă în mod sistematic măsurile destinate ridicării nivelului de trai material și spiritual al poporului — scop al întregii noastre activități. Socialismul se construiește tocmai pentru ca cei ce muncesc să se bucure de o viață tot mai bună, de un nivel de civilizație tot mai înalt. Premisa acestui deciderat — devenit azi realitate — este satisfacerea necesităților materiale și de cultură ale oamenilor. Totuși, satisfacerea necesităților materiale și spirituale, cu toată importanța ei primordială, nu ajunge pentru a face plenară viața omului. Prin însăși natura sa, prin care se deosebește esențial de celelelalte ființe vii, omul nu este numai un consumator, ci și un creator de valori materiale și spirituale. Creația, mai vastă sau mai restrînsă, este o condiție fundamentală, de esență, a realizării și fericirii omului. De aceea, a doua sarcină umanistă, desigur strîns legată de prima, este asigurarea, în condițiile societății noastre socialiste, a cadrului optim care face reală valorificarea maximă a posibilităților de creație ale omului.

Socialismul, prin însăși natura relațiilor de producție, prin ridicarea la creație conștientă a maselor și a fiecărui individ în parte, nu poate fi de acord cu

retragerea omului în cochilia unei specializări excesive, care degradează însăși calitatea respectivelor specializări. Omul erei socialiste nu poate fi străin de progresele generale ale științei și, în aceeași măsură, el nu poate ignora bucuriile artei. Intensitatea trăirii conștiente face posibilă și necesară maxima intensitate care a vieții culturale, setea de cunoștințe multiple care depășesc nevoile imediate ale producției, avîntul fanteziei către perspective deschise de furtunoasă dezvoltare a științei contemporane. Bucuriile artei devin o necesitate inexorabilă; reflectarea artistică a vieții noi capătă valoarea unui imperativ.

Acestea sînt doar cîteva elemente semnificative care dovedesc că, în procesul de dezvoltare multilaterală a societății socialiste, conștiința socialistă se amplifică și se adîncește mereu, că dezvoltarea istorică determină o lărgire continuă a ariei de manifestare și creație a omului, că o activă atitudine politică, o înaltă elevație morală, un larg orizont științific, o intensă preocupare pentru valorile artistice sînt părți constitutive ale umanismului socialist care înflorește astăzi în țara noastră.

Realizările cincinalului 1966—1970 relevă pregnant că scopul fundamental al eforturilor pentru crearea bazei tehnice materiale a societății noastre socialiste este făurirea cadrului material care să ofere tuturor membrilor colectivității condiții de viață și civilizație demne de epoca pe care o trăim. Progresul economic al țării stă la baza îmbunătățirii traiului populației, a dezvoltării viguroase a națiunii noastre, a înfloririi întregului popor, a creării perspectivelor de continuare și rodnică afirmare a tuturor forțelor creatoare ale omului, a dezvoltării sale multilaterale. Puterea exemplului pozitiv — care se înfrunchează astăzi în reprezentanții cei mai înaltați ai societății noastre, în rîndurile personalităților vieții politice și sociale, în rîndurile oamenilor muncii, în exponenții de seamă ai științei și culturii, precum și „marele flux defapt de ale vieții de toate zilele este o dovadă că un asemenea om calitativ nou există, că el reprezintă în viața noastră o realitate.

Transformările economice și sociale petrecute în țara noastră constituie baza obiectivă a formării omului nou, a conștiinței sale socialiste. În actualele etape de dezvoltare multilaterală a societății socialiste, factorul subiectiv capătă, prin însăși virtuțile nobilelor condiții obiective, un conținut calitativ superior și un cîmp înfinit mai mare pentru acțiunea constructivă îndreptată în direcția realizării omului ca om.

Umanismul caracterizează întreaga activitate a partidului nostru — activitate pe frontispiciul căreia stă înscrisă, ca o lege cucerită prin lupte și jertfe, ceea ce numim grija față de om. Subordonînd acestui țel toate mijloacele materiale ale societății, socialismul vizează dezvoltarea materială, spirituală și morală drept suprema năzuință a colectivității sociale, iar colectivitatea se definește, în acest sens, ca o comuniune calitativă de valori.

Crearea Partidului Comunist Român în mai 1921 a constituit un moment de mare însemnătate în istoria patriei noastre. Procesul de clarificare ideologică a mișcării muncitorești a cunoscut un puternic avînt, lupta revoluționară s-a ridicat pe o treaptă superioară. Dezvoltînd bogatele tradiții ale mișcării muncitorești și socialiste din România, Partidul Comunist era, în noile condiții istorice, exponentul intereselor maselor largi populare. Noua forță politică a proletariatului și-a spus cuvîntul în cele mai importante evenimente ale țării, s-a situat în fruntea luptei pentru progres social. Partidul Comunist, de-

cauzate de primul război mondial în general și, în special, a jafului organizat de armatele dușmane în teritoriul ocupat. Șomajul, fiscalitatea excesivă asupra păturilor mici și mijlocii, scăderea salariilor, scumpetea, inegală repartitie a pămîntului, lipsa inventarului agricol, ravagiile săvîșite de boli, și în special de tifosul exantematic, la care se adăugă măsurile antidemocratice inițiate de cercurile guvernante, au generat marel val de nemulțumiri ce a cuprins întreaga țară la sfîrșitul primului război mondial. Regimul burghez a cunoscut o adîncă criză care a avut la bază cauze imediate, izvorite din consecințele războiului și

gheziei sătești, reforma electorală și recunoașterea egalității în drepturi a tuturor cetățenilor, indiferent de naționalitate, deși îngrădite de inegalitatea materială, de măsurile represive ale unor guverne, au impulsiona dezvoltarea relațiilor capitaliste, au slăbit puterea economică a moșierimii, reducînd rolul jucat de aceasta în viața socială și politică a țării și, implicit, au sporit rolul burgheziei. Acești factori, la care se adăugă și alții, au provocat mutații în viața politică a țării, au generat o adîncă criză caracterizată, în special, prin frîmțirea partidelor și prin instabilitate guvernamentală.

Viața politică din România

sînză poziția sa înaintată, rolul său în contextul epocii. Căutările programatice, confruntările de idei în vederea imprimării în Partidul socialist a unei linii de conduită conformă cu noile necesități ale României postbelice, aveau loc în condițiile unui puternic avînt al luptelor greviste, al mișcărilor țărănești, al frîmțărilor ce a cuprins o mare parte din intelectualitate.

Pentru a se marca și mecler detașarea de reformismul Internațional al II-a, în noiembrie 1918, Partidul socialist democrat și-a schimbat denumirea în Partidul socialist din România. Proiectul de program al partidului socialist intitulat „Declarație de principii” și publicat în ziarul Socialismul din 9 (22) decembrie 1918, sublinia „opozitia completă” între partidul clasei muncitoare și „toate partidele politice burgheze” care „întrucît vor menținerea proprietății private, a claselor și deci a robiei de clasă, sînt și rămîn partide de conservare a societății de azi”. Importanța deosebită a acestui document programatic rezultă din prevederile conform căreia Partidul socialist luptă „pentru cucerirea prin orice mijloc a puterii politice din mîinile burgheziei române și întronarea dictaturii proletare în vederea realizării idealului comunist”. Partidul socialist arăta, pe drept cuvînt, necesitatea transformării radicale a societății românești de după desăvîșirea unității de stat. „România nouă de astăzi trebuie să devină România socialistă de mîine”, afirma o declarație a Comitetului executiv al Partidului Socialist din februarie 1919. Partidul lupta în același timp pentru cucerirea libertăților democratice, îmbunătățirea condițiilor de viață ale poporului, cerințe ce trebuiau rezolvate într-un timp cât mai scurt.

În acei ani s-a lărgit baza socială, popularitatea partidului, apreciîndu-se chiar la începutul anului 1920 el avea circa o sută de mii de membri. Cu toate măsurile represive luate de autorități, în alegerile parlamentare din 1920 Partidul socialist a obținut 20 de mandate în Camera deputaților și 3 mandate în Senat. La sfîrșitul anului 1920 și începutul anului 1921 majoritatea membrilor săi s-au pronunțat pentru transformarea partidului în partid comunist. Elementele de dreapta, reformiste, erau depășite de însăși dezvoltarea mișcării muncitorești din țara noastră. În preajma Congresului din mai 1921 s-a desăvîșit o intensă activitate ideologică-politică. Presa socialistă a publicat documentele care urmau să fie discutate la congres pentru a fi cunoscute de cit mai mulți muncitori. Mișcarea muncitorească era dominată de ideea făuririi Partidului Comunist. Acțiunile puternice desăvîșite de masa muncitoare în perioada avîntului revoluționar, greva generală din octombrie 1920, au scos în evidență necesitatea creării partidului capabil să conducă proletariatul în lupta pentru îndeplinirea sarcinilor sale istorice.

La 8 Mai 1921 s-au deschis la București lucrările Congresului care au hotărît făurirea Partidului Comunist Român. „Continuînd lupta de veacuri pentru eliberarea socială și națională, cele mai bune tradiții ale mișcării muncitorești și socialiste din România — arăta înverșul Nicolae Ceaușescu — Partidul Comunist este în noile condiții istorice exponentul fidel al intereselor clasei muncitoare, ale întregului popor. Începînd din acel moment, clasa muncitoare, sub conducerea Partidului Comunist, a fost prezentă și și-a spus cuvîntul în toate evenimentele mai importante ale țării. S-a situat în fruntea luptei pentru progres social”.

În contextul avîntului revoluționar, al perioadei de puternice frîmțiri social economice și politice ce au urmat primului război mondial, crearea Partidului Comunist Român a reprezentat momentul de maximă importanță cu consecințe hotărîtoare asupra dezvoltării ulterioare a țării pe drumul democrației și al socialismului.

Semicentenar:

ANII PREMERGĂTORI FĂURIRII P. C. R. 1918-1921

pășind greutățile de natură ideologică, organizatorică din propriile rînduri, greutățile externe, teroarea cercurilor guvernante, s-a întărit continuu, s-a legat treptat de mase, a militat permanent pentru realizarea scopului său final, societatea socialistă și comunistă.

Implinirea a 50 de ani de la crearea Partidului Comunist, reprezintă un prilej deosebit de cunoaștere a perioadei respective, de înțelegere a factorilor interni și externi, obiectivi și subiectivi, care au contribuit la realizarea acestui important act istoric. Istoria mișcării muncitorești, a Partidului Comunist este legată indisolubil de dezvoltarea social-economică, politică și culturală a țării. Înțelegerea mișcării muncitorești necesită analiza poziției tuturor claselor sociale și forțelor politice față de evenimentele cruciale ale istoriei țării, examinarea activității oamenilor politici în lumina intereselor claselor pe care le-au reprezentat, necesită prezentarea ei în strînsă legătură cu activitatea celorlalte forțe progresiste, democratice, într-un cuvînt, discutarea ei în contextul vieții economice, sociale și politice generale a țării. Iată de ce ne vom opri, în cele ce urmează, asupra tabloului social-economic și politic al anilor imediat următori primului război mondial.

Perioada cuprînsă între anii 1918 și 1921 este cunoscută ca o perioadă de puternică frîmțiri, de evenimente cruciale în istoria patriei, de la desăvîșirea unificării statului național român și pînă la crearea Partidului Comunist.

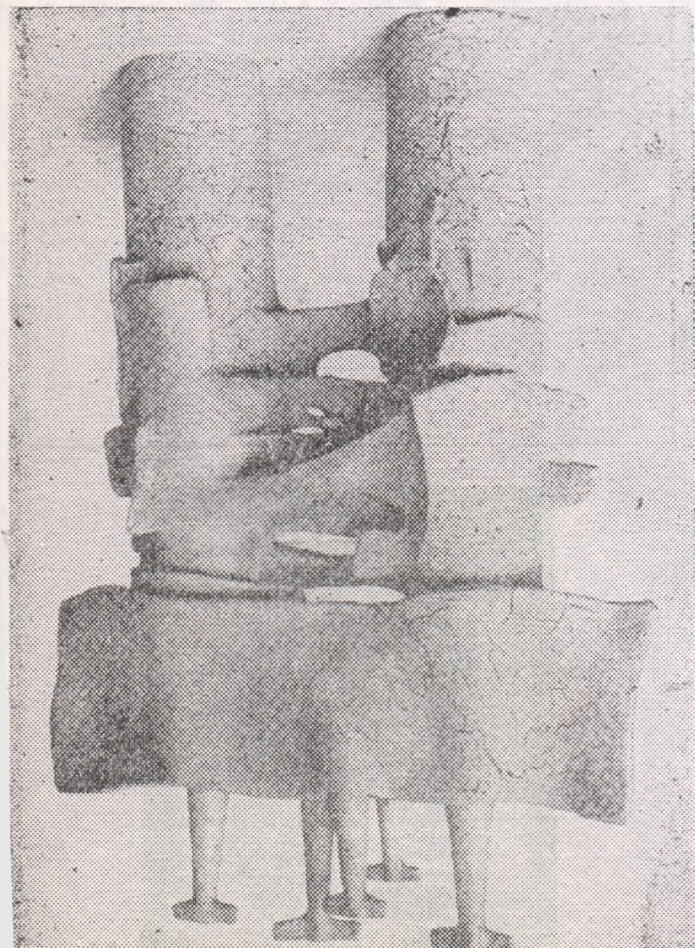
Viața economică cunoaște o puternică criză, o scădere substanțială a producției industriale și agricole, un dezastru financiar ca urmare a pagubelor

care au acționat într-un anumit stadiu de dezvoltare a societății românești, în condițiile nedesăvîșirii revoluției burghezo-democratice.

Unirea Transilvaniei cu România, încheierea procesului istoric de formare a statului național unitar a creat deosebite posibilități în vederea dezvoltării mai rapide a forțelor de producție, a economiei în general.

Unirea a avut și consecințe social-politice importante prin sporirea forțelor progresiste democratice, prin integrarea în viața politică a României a noilor partide și grupări politice. În afară de consecințele războiului, existente și la alte state, România cunoștea — așa cum observau și oamenii politici ai vremii — trei mari prefaceri care nu existau, simultan, la nici un alt popor. Este vorba, în primul rînd, de desăvîșirea statului național român și, apoi, de reforma electorală și reforma agrară. Cercurile conducătoare românești au fost nevoite, în fața unor necesități social-economice obiective și sub presunea avîntului revoluționar, să promită și să satisfacă unele cerințe ale maselor populare, în limite impuse de menținerea și întărirea regimului respectiv.

Structura economică și social-politică a României postbelice suferă importante schimbări. Burghezia și relațiile de producție capitaliste înfrîștrează o consolidare. În timp ce moșierimea și rămășițele feudale cunosc o restrîngere considerabilă. Noile posibilități de dezvoltare deschise de unificarea deplină a pieții naționale și reformele înfăptuite au dus la consolidarea burgheziei române. Reforma agrară, care a îmbunătățit, pentru o anumită perioadă situația țărănimii, a întărit pozițiile bur-

COSTEL BADEA :

„Familie”

ION AGRIGOROAIEI

PROBLEME INTERNAȚIONALE ALE ORGANIZĂRII UNIVERSITARE

Convorbire cu prof. dr. JEAN SONET vicerector general și administrator
al Universității din Cordoba—Argentina

Red.: — Am vrea să știm la început cărui fapt datorăm și care este în general obiectul vizitei dv. în România și, bineînțeles, la Iași?

J. S.: — Vizita mea în România răspunde unei invitații adresată prin intermediul ambasadorului român în Argentina dl. V. Florescu care, aflând că sînt belgian și că timp de 20 de ani am predat în universitățile belgiene filologie romanică — fiind doctor în filologie și limbi orientale, — și aflând că am făcut aceste lucruri în limba română, în cursul unei vizite pe care domnia sa a făcut-o la Cordoba, mi-a oferit posibilitatea de a profita de una din călătoriile mele în Europa pentru a face o vizită și în România.

Red.: — Am dedus că sînteți interesat de problemele de organizare a sistemului de învățămînt în universitățile românești...

J. S.: — Este o idee care m-a interesat toată viața deoarece am început activitatea universitară acum 40 de ani. Această idee se referă la organizarea vieții universitare în Europa. Pentru a putea răspunde numărului mare de pro-

bleme care se ridică actualmente în lumea universitară internațională mi-am ales ca fir conducător al acestei călătorii ideea pe care ați enunțat-o anterior, referitoare la modul de organizare a vieții universitare în această parte a lumii precum și modul în care ideile înaintate în acest domeniu sînt aplicate în diverse țări.

Red.: — De altfel, însăși personalitatea dv. este un simbol al vieții universitare internaționale. Ați spus că sînteți belgian...

J. S.: — Într-adevăr, sînt belgian, fost rector al Universității din Namur, dar în 1956 mi s-a cerut să plec în Argentina pentru un an sau doi unde să ajut la organizarea primei universități particulare care tocmai fusese deschisă. Am acceptat pentru un an sau doi dar de atunci au trecut mai mult de treisprezece ani... Acum sînt vicerector general și administrator al Universității catolice din Cordoba ceea ce înseamnă că opt luni pe an lucrez în Argentina, iar patru luni între Europa și America pentru un complex de relații academice internaționale care se referă la un larg schimb de studenți, profesori, echipament de laborator, biblioteci etc.

Red.: — Pentru că vorbeam de Cordoba, ce credeți că ar fi interesant pentru cititorul român să cunoască din viața acestui oraș?

J. S.: Cordoba — orașul are 800.000 de locuitori, fiind al doilea oraș, ca mărime, din Argentina după Buenos Aires ca-

re are circa 3.500.000 locuitori. Cu o poziție geografică interesantă — la poalele munților, acolo unde începe pampas-ul — Cordoba este un oraș multilateral industrial, agricol, militar, religios, cultural și bineînțeles turistic. Capitală de provincie, veche capitală intelectuală a țării, Cordoba este în același timp simbolul rebeliunii interioare împotriva capitalei. Dacă ar fi să compar, Argentina ar fi un copil diform, enorm, avînd un cap foarte mare — capitala — și un trup foarte mic. Capitala organizează totul în funcție de necesitățile proprii uitînd prea mult dezvoltarea interioară a țării, monopolizînd în general toate domeniile vieții sociale din Argentina.

Red.: Acum, ce ne poate spune un organizator al vieții universitare într-un mare centru argentinian despre viața universitară a Cordobei?

J. S.: Pentru a înțelege viața universitară a Cordobei trebuie să spun mai întîi că în 1613 ieșuții au deschis aici universitatea accesibilă nu numai preoților ci și laicilor, din 1763 la plecarea ieșuților universitatea a fost condusă de franciscani și dominicani, iar din 1810 universitatea și-a cîștigat pentru prima dată independența. Pînă în 1955 în Argentina au fost doar universități de stat. După această dată au apărut universități particulare astfel că astăzi, pe lângă universitățile de stat există zece universități particulare recunoscute oficial și zece nerecunoscute încă definitiv. În total, în Argentina sînt circa 250.000 de studenți dintre care 210.000 în universitățile naționale și 40.000 în cele particulare. La universitatea din Cordoba, unde funcționez, există 3.400 de studenți, repartizați pe facultăți: drept, filozofie, agronomie, servicii sociale, economie, arhitectură, chimie și politehnică.

Red.: Ca un profund cunoscător al vieții universitare din Europa și din America, considerați că ar fi necesare unele remedieri în viața universitară internațională?

J. S.: Într-adevăr, am fost șocat atît în Anglia, Franța, Belgia, cît și în multe alte universități pe care le-am văzut, de identitatea problemelor care frămîntă lumea universitară de astăzi. Există, după părerea mea, trei puncte esențiale în care se așteaptă rezolvări: 1) Democratizarea universităților, în sensul accesului în învățămîntul superior a celor proveniți din mediul rural și muncitoresc, în care ambianța culturală este mai săracă, se cere conciliat cu o anumită exigență fără de care nivelul de pregătire al studenților ar scădea. 2) Libertatea alegerii carierei de către tînăr se cere împăcată cu planificarea de stat, în sensul că nu trebuie forțată calificarea pînă la împiedicarea spontanității vocației universitare; 3) Este necesar apoi realizarea unui echilibru între participarea studenților în Consiliile și Senatele universitare și independența corpului profesoral — conducător, de multe ori absolut, al anumitor domenii ale vieții universitare.

Red.: Ce ne puteți spune despre publicațiile periodice din Argentina?

J. S.: Cred că în Argentina sînt 60 de cotidiane, ceea ce nu este puțin dar nici mult, considerînd că țara are de cinci ori dimensiunile Franței. În capitală sînt trei mari cotidiane, „Prensa”, „La Nacion” și „Le Clarin”. Ultimul s-ar traduce în românește Buciumul, „Prensa” și „Nacion” au zilnic 24 de pagini cu ediții speciale, suplimentare sîmbătă și duminică, consacrate în general istoriei, artei, literaturii.

În Argentina există apoi nouă canale de televiziune cu emisiuni zilnice, în mare parte comerciale. Între acestea există două canale universitare care servesc la completarea sistemului de învățămînt.

Rep.: Care este impresia pe care v-a lăsat-o viața universitară din România?

J. S.: În primul rînd doresc să-mi exprim recunoștința față de Institutul Român de Relații Culturale cu Străinătatea pentru amabila invitație cît și pentru programul foarte dens pe care mi l-a oferit. În același timp am fost plăcut impresionat de Facultatea de filologie din Iași, cu atît mai mult cu cît, pentru mine, care am studiat acum 25 de ani în cadrul romanisticii multe despre România, revenirea bruscă între filologi a fost revelatoare. Tot trecutul a revenit în aceste zile cînd mi-am amintit de Iorga, Sextil Pușcariu, Iordan sau Sever Pop — pe care l-am cunoscut personal. În același timp am cunoscut foarte bine școala românească de la Paris, vizita în România reconfirmîndu-mi bunele impresii. Am fost uimit de vîrî interesul deosebit al cercetătorilor români pentru studiile de lingvistică sau literatură și am simțit un profund regret pentru că am abandonat studiile de romanistică.

Interviu realizat de AL PASCU

POETUL JOHN KEATS

Motto:

Moarte — rar și veche băutură

La hanul tău s-a oprit David,

Celebru Keats, Gotama s-a oprit.

SIDNEY LANIER

Romantic ce nu și-a legat viața de scama norilor diafani sau de susurul misterios al izvoarelor, visător care se plimbă prin muzeele Londrei și contemplant amfore grecești, cîntăreț ce aude în trîlurile privighetorii glasul frumuseții milenare — poetul John Keats. Imaginația era pentru el fantazie ajutată de rațiune, era singura ce putea să-i procure frumusețea pe care o voia nu oferită, ci căutată, descoperită. Cînd ajungea la ea o transforma în artă, în poezia de care era îndrăgostit, în formă neterminată. Avem, de aceea, două fragmente *Hyperion*, tragedii doar închipuite, multe poeme nefinisate. Forme neterminate pentru că poetul era convins că împlinirea distruge frumosul, că dragostea ce depășește momentul inițial se urleşte, că mișcarea completă își pierde farmecul. Este fascinat de una grecească pe care a înghetă gestul băiatului îndrăgostit, laudă pe artistul care a transformat prin artă

momentul în eternitate. Schimbările sînt dureroase, distrug o frumusețe și creează alta, răstoarnă titanii și înronează zei. Lui *Hyperion* îi este frică de durere, se revoltă, se resemnează, strălucește sigur și ultim în palatul de aur... Poetul s-a temut să-i arate sfîrșitul și a preferat să scrie poezii, să se descrie tragedia înfricoșătoare ascunsă de vîlul cu acoperirea fetei *Moneta*. Pierderea identității, trecerea la usa nouă, îngălbeneala frazeilor și apropierea cătesăial, perspectiva keraii din toamna ce a îmblînzit soare, moarte și naștere — pe toate le trăia Keats fiindcă „în întinerii” îmblînzimat” trăia orice element al naturii. Natura era în el. Dintre zei în cîntat cel mai mult pe Pan și Apollo. Sonete, ode, poeme, tragedii, epistole, imnuri, balade... În *Soma și poezie cerească*, doar zece ani” pentru a se îmbrăta cu versuri, cu *Pisotom*, cu frumosul Nu i s-au dat și poetul John Keats a murit la Roma în februarie 1821 cînd avea doar 24 de ani. Poetul odilor și al lui *Hyperion* și-a întrerupt zborul înainte de a-l termina de a-l urîi. „Ca un vultur bolnav cu privirea spre cer”... ȘTEFAN AVĂDANEI

Strofe

În miez de iarnă-n noapte grea,
Copac prefericit,
Nu-și amintește creanga ta
De frunza-i ce-a pierit;
Cînd Miazănoapte-o viscolește,
Ea nu se frînge-n-al lui clește
În mart să dea lăstar.

Cînd geru-ți pune aspru strai,
Firiu cu trup de jad,
După seninul cer de mai
Nu-ți plînge unda-n vad;

Ci, legănată de uitare

Ea susură nepăsătoare

De strășnicul Ghenar.

O! De s-ar întimpla așa

Cu-aștea inimi frînte!

Dar nu! Un drag trecut va sta

Mereu în de frîmte;

Cînd nimeni pe pămînt nu știe

Vreun leac de inimă pustie,

De-ar fi acestea să se scrie—

S-ar scrie-n stih amar.

Cînd mă-nspăimînt că voi pieri 'nainte

De-a se cere prin holda-mij de visare,

Să-mi văd cules belșugul din cuvinte

În tomuri precum boabele-n hambare,

Cînd noaptea cat pe bolta instelată,

În joc de nouri, semne de poveste

Și mă gîndesc că n-o s-ajung vreodată

Să le pot torace umbrele celeste;

Și cînd presimt — minunea, ea de-o clipă —

Că nu voi mai sorbi al tău descînt,

N-oi mai culege-a dragostei risipă,

Pe-al lumii țarm atunci, cu fruntea-n vînt,

Stau pînă ce-n neant, fără hotar,

Și dragoste și glorie dispar.

Despre moarte

Să fie moartea somn cînd viața-i vis
Și clipe dragi trec ca un abur lîn?
Fugare desfătări — ce scurte ni-s!
Dar credem c-a muri-i supremul chin.

Și ce ciudat cum omul se agață
De-un trai de iad, nu-și iese din cărare,
Nici nu-ndrăznește să-și privească-n față
Ursita, care-i tot o deșteptare.

În românește de: ȘTEFAN AVĂDANEI și
ADRIAN PORUCIUC

comentariu

DECENIUL DEZARMĂRII

Intensificarea primejdiilor ce o reprezintă pentru întreaga omenie cursa înarmărilor nucleare, precum și cu arme convenționale, a răcit ca în ultimii ani să asistăm la o sporire a cererilor reprezentanților opiniei publice, a unui mare număr de guverne, parțial și forțe progresiste din numeroase țări ale tuturor continentelor, de a se începe negocierile de substanță asupra unor acțiuni concrete de limitare a armamentelor, ce a se depășească declarațiile verbale. Tot mai numeroase sînt glasurile care subliniază că bilanțul negocierilor din ultimii 25 de ani apare lipsit de consistență, întrucît cele câteva acorduri de prevenire a înarmărilor — cu toată valoarea lor, desigur limitată — nu conduc la decensarea unui proces real de dezarmare.

Îngrijorarea manifestată apare pe deplin justificată, în lumina sperții permanente a cheltuielilor militare, ele au implicat deosebit de grave pe planul păcii și securității și afectînd în mod serios bunăstarea economică și socială a omenirii.

În ultimii 50 de ani, cheltuielile militare în lume au crescut de aproximativ zece ori, în timp ce produsul social mondial a sporit de numai cinci ori. Într-o perioadă de șase ani (1964—1969), în lume au fost cheltuite pentru arme și forțe armate 1.000 miliarde dolari, adică echivalentul a mai mult de doi ani de venituri ale tuturor celor 93 de țări rîlate în curs de dezvoltare.

În 1970, cheltuielile militare pe glob au continuat să crească, atingînd cifra de peste 200 miliarde dolari. Ele reprezintă 7 la sută din produsul mondial brut și depășesc cu 40 la sută cheltuielile lumii destinate învățămîntului. Media cheltuielilor anuale pe soldat este de 7.800 de dolari, în timp ce pentru un copil de vîrstă școlară, din cel peste 1 miliard de pe întregul glob, se cheltuiască anual numai 100 de dolari.

La fiecare 24 de ore, în lume se folosesc pentru arme și armate peste 500 milioane de dolari. Sustragerea acestei părți considerabile a avuției umanității din sfera activităților productive are loc în timp ce pretul petrolului este nevoie de tot mai multe mijloace materiale și umane pentru călcare pașnică și progres, în condițiile în care loamea în lume constituie o problemă a dezvoltării generale. Sistemul martorii unui dramatic paradox: sute de milioane de dolari se cheltuiesc zilnic pentru arme și armate și tot zilnic zece mii dintre semenii noștri mor din pricina loamei. Potrivit unei statistici a F.A.O., 10—15 la sută din populația lumii este subnutrită, iar mai bine de jumătate suferă de un regim alimentar dezechilibrat. În țările în curs de dezvoltare, unul din cinci locuitori nu mîncîncă pe săturate, iar unul din doi, are o alimentație deficitară, sub aspect calitativ. Ne aflăm deodată în fața celei mai importante probleme din punct de vedere moral, social și economic a secolului nostru. Dar problema loamei nu este o rătăcire a naturii, ci o orînduire socială, a relațiilor care au permis apariția polului bogăției și belșugului pe seama celui al sărăciei și mizeriei. Pentru istoria omenirii este o pagină neagră lapul că în vreme ce mase imense de oameni suferă cronic de pe urma loamei, în timp ce pămînturile așteaptă să fie mai bine valorificate, iar resursele alimentare neînăunț de generease, cum ar fi mîștile și oceanele, nu au fost încă fructificate, cheltuielile pentru înarmare au atins sume uriașe. Cu prețuri un singur bombardier, ce seamănă moarte în indochina, s-ar putea asigura alimentația necesară într-o zi pentru 500.000 de oameni. Este imoral și revoltător, că în vreme ce la o zi secunde moare un semen de-al nostru din pricina loamei, neavînd nici un mijloc de a-și procura cele strict necesare, în această înfrîntă lăcătușie de timp se cheltuiesc în Vietnam pentru uciderea altor oameni, aproximativ 7.500 de dolari. Pe drept cuvînt, specialiștii subliniază că cu cele 4.000 de miliarde de dolari cheltuiți de omenire pentru înarmare în aceste șapte decenii ale secolului nostru s-ar fi putut asigura alimentarea întregii populații a globului pe această perioadă, lichidîndu-se, totodată, criza de locuințe din lume.

Iată de ce dezarmarea, una dintre cele mai acute probleme nerezolvate ale vieții internaționale, se impune cu deosebire în centrul actualității. În acest dosar voluminos și vechi, anul care l-am încheiat de curînd, a înscris un eveniment particular — Deceniul dezarmării. În lumina rezoluției speciale a O.N.U. din decembrie 1969, țara noastră a contribuit la finalizarea acestei importante acțiuni, venind cu numeroase propuneri concrete la elaborarea programului Deceniului dezarmării.

Ideea proclamată lui a fost determinată de disproporția care există în prezent între volumul și durata negocierilor privind dezarmarea, pe de o parte, și rezultatele obținute, pe de altă parte. Mai mult, așa cum s-a văzut în ultimii zece ani, spirala înarmărilor a înregistrat ritmuri și proporții tot mai mari. În aceste circumstanțe, se impune adoptarea unor măsuri radicale de încetare a cursului înarmărilor, întreruperea unor acțiuni înarmate în direcția dezarmării. În primul rînd a dezarmării nucleare, efectuarea unor pași concreți pentru diminuarea și eliminarea, în cele din urmă, a pericolului nuclear.

Coroborîți cu cel de-al doilea Deceniul al dezvoltării, în timpul Deceniului al dezarmării vrea să plaseze evoluția societății în următorii zece ani pe două coordonate majore: securitatea și dezvoltare. În lumea de astăzi, cîștigă tot mai mult teren convingerea că există un raport nemijlocit între dezarmare și securitatea popoarelor, orice progres pe calea dezarmării și adoptarea unor măsuri electice în acest sens pînă la determină îmbunătățirea climatului de încredere și de cooperare între țări. Raportul dintre dezarmare și progresul în creștere al națiunilor apare și mai evident. Adoptarea unor măsuri electice de dezarmare ar elibera uriașe izvoare și resurse, acestea pînă la transferate în sfera activității practice, productive. Programul concret al Deceniului dezarmării trebuie să cuprindă elaborarea unui tratat de dezarmare generală și completă, ca obiectiv general. De asemenea, el trebuie să aibă în vedere adoptarea nemîntărită a unor măsuri de înținare a cursului înarmărilor, încheierea unor acorduri privind interzicerea și distrugerea armelor nucleare și a mijloacelor de transportare a lor la tîm, interzicerea și lichidarea celorlalte arme de distrugere în masă (chimice și bacteriologice), adoptarea unor măsuri eficiente de dezarmare și securitate pe plan regional.

Proclamarea Deceniului dezarmării ilustrează, înainte de toate, preocuparea comunității internaționale de a se da un impuls nou și concreți negocierilor de dezarmare. Reafirmînd înalta responsabilitate ce trebuie manifestată față de această importantă problemă a contemporaneității, țarășii Nicolae Ceaușescu, președintele Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România, sublinia în cuvîntarea rostită la sesiunea jubiliară a Adunării Generale a O.N.U.: „Organizația Națiunilor Unite, conducătorii tuturor statelor, toți oamenii politici poartă o grea răspundere în fața popoarelor, a viitorului civilizației umane pentru eliberarea lumii de povara înarmărilor și de coșmarul unui război atomic.

„Trebuie să spunem cu hotărîre NU cursului înarmărilor, NU armelor nucleare!”

RADU SIMIONESCU

cronica

săptămînal politic, social, cultural

Colectiv de redacție:

AL. ANDRIESCU, N. BARBU (redactor șef adj.), CONST. CIOPRAGA, ION CREANGĂ, AL. DIMA, I. I. GRĂMĂDĂ, DAN HATMANU, MIRCEA RADU IACOBAN, GAVRIIL ISTRATE, LIVIU LEONTE (redactor șef), GEORGE LESNEA, P. MILCOMETE, ȘTEFAN OPREA (secretar general de redacție), CR. SIMIONESCU, CORNELIU STURZU, CORNELIU ȘTEFANACHE (redactor șef adj.), NICOLAE TAȚOMIR.

Prezentare grafică
VALER MIȚRU